

KYLÄMUMMI JA -VAARI LAPSEN TUKENA PÄIVÄKODISSA

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö
Opinnäytetyö AMK
Tiina Huikkonen
Anna Sipura
Tiina Örn
Kevät 2010

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

HUIKKONEN, TIINA & SIPURA, ANNA & ÖRN, TIINA:
Kylämummi- ja vaari lapsen tukena päiväkodissa

Sosionomi (AMK) Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö
opinnäytetyö, 54 sivua, 14 liitesivua
Kevät 2010

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata päiväkodinjohtajien tietämystä ja suhtautumista Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) Lahden yhdistys ry:n koordinoimaa Kylämummi ja -vaari -toimintaa kohtaan. Toiminta on käynnistetty osassa Lahden ja Nastolan alueen päiväkodeista syksyllä 2008.

Opinnäytetyössä kartoitimme päiväkotien johtajien mielipiteitä ja kokemuksia isovanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen merkityksellisyydestä lapsen kasvun ja kehityksen tukena. Kokosimme myös kertyneitä kokemuksia jo toteutuneista kylämummin tai -vaarin vierailuista sekä toiminnan soveltuvuudesta päiväkodin arkeen. Tavoitteena on antaa MLL:lle tietoa, jonka avulla he voivat halutesaan kehittää toimintaa.

Tutkimuksen teoriaosuuden aluksi selvitimme MLL:n: Kylämummi ja -vaari -toimintaa. Lisäksi tarkastelimme perherakenteiden muutosta, isovanhemman merkitystä lapsen kehitykselle, ylisukupolvista kanssakäymistä sekä kollektiivisen isovanhemman tarvetta päivähoidossa.

Tutkimuksemme toteutettiin kokonaistutkimuksena, johon osallistuivat kaikki Lahden ja Nastolan alueen päiväkodinjohtajat. Johtajia oli kaikkiaan 64 ja mukana olivat sekä kunnalliset, yksityiset, yksityiset kunnalle ostopalveluja tarjoavat päiväkodit, sekä ryhmäperhepäiväkodit. Tutkimusaineiston muodosti 30 kyselylomaketta. Aineistoa analysoimme SPSS 15.0 for Windows – ohjelman avulla sekä sisällön analyysiä käyttäen. Työmme ohjaajina toimivat Riitta Varkemaa (Lamk) ja Jyrki Malinen (MLL).

Tutkimustulokset toivat esille vastaajien myönteisen suhtautumisen Kylämummi ja -vaari -toimintaa kohtaan. Toimintaa voidaan kehittää yhteistyöllä. Päiväkodeissa on tilaa Kylämummi ja -vaari -toiminnan kaltaiselle vapaaehtoistyölle. Toiminnan tunnettavuuden lisäämiseksi on mahdollisuus sekä vapaaehtoisten mummien ja vaarien, että päiväkotien keskuudessa.

Avainsanat: kylämummi ja -vaari -toiminta, päivähoito, ylisukupolvisuus, vuorovaikutus, kyselytutkimus

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

HUIKKONEN, TIINA & SIPURA, ANNA & ÖRN, TIINA
Communal grandparenting, child's support in daycare

Bachelor's Thesis in Social Services, Option in social pedagogy for work with children and young people

Bachelor's thesis, 54 pages, 14 appendices

Spring 2010

ABSTRACT

The purpose of this thesis was to describe daycare leaders' knowledge and attitude towards communal grandparenting coordinated by the Mannerheim League for Child Welfare, the local association of Lahti. This operation has started in daycares in the area of Nastola and Lahti in the autumn of 2008. In addition we surveyed the daycare leaders' opinion and experiences of the importance of interaction between the child and the grandparents in supporting the growth and development of the child. We also gathered also the experiences of the communal grandparents' visits and the operations' adaptability in the everyday activities of the day-care centers. The aim of this operation was to give new information to the Mannerheim League for Child Welfare so that they can develop this operation further.

We carried out this survey as a case, because we sent questionnaires to all daycare leaders in Nastola and Lahti. There were 64 day-care leaders in all and 30 answers returned. The research included day-care services from the municipal services, the private sector and bought from the private sector for the municipal services and the group family day-care unit.

There were three main research questions in the survey: 1) How the daycare leaders experience the interaction between grandparents and children, and how important is that on the basis of children's development? 2) What kind of opinions the day-care leaders have about the communal grandparenting -operation. 3) How the communal grandparenting -operation adapts to the everyday operations of the day-care center and how it should be developed.

The data of the closed questions were analyzed with the program SPSS 15.0 for Windows and the open questions were analyzed by organizing them into themes. The supervisors of our thesis were Riitta Varkemaa (Lahti University of Applied Sciences) and Jyrki Malinen (The Mannerheim League for Child Welfare, the local association of Lahti). The conclusions of our survey revealed a positive attitude towards the communal grandparenting. This operation can be developed with co-operation and expanded by making the operation widely known among the voluntary grandparents and daycare centers.

Keywords: communal grandparenting -operation, day-care, cross-generation, interaction, quantitative survey

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	KYLÄMUMMI JA -VAARI -TOIMINTA	2
3	PERHERAKENTEIDEN MUUTTUMINEN	3
3.1	Perheiden monimuotoisuus	3
3.2	Isovanhempien ja lastenlasten välinen yhteydenpito	4
4	ISOVANHEMMAN MERKITYS LAPSEN KEHITYKSEN KANNALTA	5
4.1	Lapsi ja sosiaalinen vuorovaikutus	5
4.2	Sosiaalisen vuorovaikutuksen elementit	5
4.3	Aikuinen lapsen kehityksen tukena	6
4.4	Isovanhemman merkitys lapselle	8
4.5	Isovanhemmat opettavat	9
5	YLISUKUPOLVINEN KANSSAKÄYMINEN TÄNÄ PÄIVÄNÄ	11
5.1	Sukupolvien välinen kohtaaminen	11
5.2	Sukupolvien välinen kuilu	11
5.3	Isovanhemmilta saatu tuki	13
6	KOLLEKTIIVINEN ISOVANHEMPI PÄIVÄHOIDOSSA	14
7	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ	16
8	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	17
8.1	Lähtökohdat	17
8.2	Yhteistyö Mannerheimin Lastensuojeluliiton kanssa	19
8.3	Kohderyhmä	19
8.4	Tutkimusmenetelmä	20
8.5	Aineiston hankinta	21
8.6	Aineiston analysointi	23
8.7	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	25
9	TUTKIMUSTULOKSET	28
9.1	Taustatietoja	29
9.2	Isovanhempi-ikäisen ja lapsen välinen vuorovaikutus	30
9.3	Tietämys Kylämummi ja -vaari -toiminnasta	32
9.4	Suhtautuminen Kylämummi ja -vaari -toimintaan	33

9.5	Kylämummin ja -vaarin ominaisuudet	34
9.6	Kylämummi ja -vaari päiväkodin arjessa	36
9.7	Vastaukset päiväkodeista, joissa on ollut Kylämummi ja -vaari -toimintaa	40
10	JOHTOPÄÄTÖKSET	42
10.1	Isovanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus	42
10.2	Tietämys Kylämummi ja -vaari -toiminnasta	42
10.3	Kylämummi ja -vaari -toiminta päiväkodin arjessa	43
10.4	Kokemukset toiminnasta	46
10.5	Jatkotutkimusaiheita	47
11	YHTEENVETO	48
12	POHDINTA	49
	LÄHTEET	50

”Kun muistelen lapsuuttani, mieleeni piirtyy kuva kotikyläni isovanhemmista. Mummot ja vaarit eivät osanneet lukea, mutta he olivat loistavia tarinankertojia. Joka ilta vanhat ja viisaat ihmiset kertoivat meille suurenmoisia satuja, joita me pienet lapset kuuntelimme hievahtamatta ennen nukahtamista.

Suomessa huomasin pian, että lapset ja isovanhemmat elävät erossa toisistaan. Miksi? Sitä en voinut ymmärtää enkä ymmärrä vieläkään. Vanha ihminen on kuin kirjasto. Jos hän ei pysty välittämään tarinoita ja tietojaan seuraaville sukupolville, kirjasto katoaa hänen mukanaan.

Päiväkodit ja vanhainkodit pitäisi yhdistää. Isovanhemmat voivat kertoa lapsille satuja ja tärkeitä asioita, jotka he ovat oppineet pitkän elämänsä aikana. He pystyvät opettamaan lapsille ja nuorille moraalia ja käytöstapoja.

Kummatkin osapuolet nauttivat ja hyötyvät yhteisistä hetkistä. Lapset piristävät vanhoja ihmisiä ja tuovat mukanaan iloa ja riemua. Vanhus, jonka elämä hiipuu, näkee elämän jatkuvan.”

Wilson Kirwa: Amani-Aasi ja kuuluisa krokotiili

1 JOHDANTO

Yhteiskunnassamme tapahtuneet muutokset ja perherakenteiden monipuolistuminen ovat vaikuttaneet isovanhempien ja lastenlasten väliseen vuorovaikutukseen. Välimatka isovanhemman ja lapsenlapsen välillä voi olla pitkä ja suhde saattaa jäädä etäiseksi. Toisaalta perherakenteiden monipuolistuminen voi mahdollistaa lapselle laajemman sosiaalisen verkoston ja myös useammat isovanhemmat.

Lapsi tarvitsee kehittyäkseen aikuisen antamaa hoivaa, mallia ja tukea. Vuorovaikutus erilaisten ja eri-ikäisten ihmisten kanssa on keskeistä lapsen oppimisen, kehityksen ja kasvun kannalta. Lapsen keskeisin vuorovaikutusympäristö on hänen perheensä. Omien vanhempien lisäksi hänen elämäänsä voi kuulua monia muita merkittäviä henkilöitä. Usein alle kouluikäisillä lapsilla tärkeät ihmissuhteet muodostuvat päiväkodissa tai muiden läheisten ihmisten kanssa. Päiväkoti on paikka, jossa voidaan mahdollistaa eri sukupolvien välinen vuorovaikutus.

MLL on viime vuosina pyrkinyt helpottamaan sukupolvien välistä kohtaamista. Kylämummi ja -vaari -toiminta on yksi esimerkki tällaisesta toiminnasta. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kylämummi ja -vaari -toiminta on kehitetty tukemaan ylisukupolvista vuorovaikutusta. Kylämummi tai -vaari vierailee esimerkiksi päiväkodeilla säännöllisesti ilman lastenhoitajan työvelvoitetta. MLL:n Lahden yhdistys ry:n koordinoima Kylämummi ja -vaari -toiminta käynnistyi muutamassa Lahden ja Nastolan alueen päiväkodissa syksyllä 2008.

Opinnäytetyössä tutkimme Lahden ja Nastolan seudun päiväkodinjohtajien tietämystä ja suhtautumista Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kylämummi ja -vaari -toimintaa kohtaan. Keräämme kyselylomakkeen avulla päiväkodinjohtajien mielipiteitä ja kokemuksia isovanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen merkityksellisyydestä lapsen kasvun ja kehityksen tukena. Lisäksi tiedustelemme jo kertyneitä kokemuksia Kylämummi ja -vaari -toiminnasta ja sen soveltuvuudesta niiden päiväkotien arkeen, joissa Kylämummi ja -vaari -toimintaa on jo toteutettu. Lähtökohtana on ajatus siitä, että ylisukupolvinen toiminta on hyväksi lapsen kehitykselle. Monella lapsella ei ole elämässään isovanhempaa, jolloin päiväkodissa vieraileva kylämummi tai -vaari rikastuttaisi vierailuin monen lapsen elämää.

Kekki (2008) on tutkimuksessaan todennut, että tämänkaltaiselle toiminnalle on tarvetta.

2 KYLÄMUMMI JA -VAARI -TOIMINTA

Mannerheimin Lastensuojeluliitto kokeili sukupolvien välistä toimintaa vuosina 2003–2005 Pohjois-Savossa, Varsinais-Suomessa ja Keski-Suomessa. Kylämummit ja -vaarit toimivat muun muassa päiväkodeissa ja kerhoissa sekä perhekahviloissa. Kokemukset ovat osoittaneet, että tämänkaltaiselle yhteisölliselle isovanhemuustoiminnalle olisi tarvetta laajemminkin, sillä jopa kolmasosa päiväkotiryhmän lapsista voi elää ilman yhteyttä isovanhempaan. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2007, 9.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton vapaaehtoiset kylämummit ja -vaarit tekevät ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. He toimivat lapsille kuuntelijoina, keskustelijoina, sylissä pitäjinä, aikuisen mallina, kulttuuriperinnön siirtäjänä ja kasvattajana muiden joukossa. Toiminnan tavoitteena on tutustuttaa eri sukupolvet toisiinsa ja näin saada uutta, mukavaa sisältöä sekä lapsen, että mummin tai vaarin elämään. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2007, 9.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry:n Kylämummi ja -vaari -toiminta on käynnistetty Lahdessa ja Nastolassa syksyllä 2008. Aloittaessamme tätä työtä keväällä 2009, mukana oli viisi mummiä ja yksi vaari. Kylämummit tai -vaarit vierailevat itse valitsemisinaan päiväkodeissa. He sopivat käyntiajat sekä vierailujen tiheyden kyseisen päiväkodin kanssa. Lahdessa kylämummien uutena kohteena on sittemmin ollut myös sairaalan lastenosasto.

Vapaaehtoiset eivät saa työstään rahallista korvausta, ja siksi toiminnan mielekkyys on tärkeää. Myös vapaaehtoisen mummin tai vaarin on saatava jotakin toiminnasta. Toiminta ei vastaa sosiaaliseen isovanhemuuden tarpeeseen, vaan on kollektiivista. Kylämummi tai -vaari ei siten mene lapsen kotiin, vaan toimii kaikkien yhteisenä mummina tai vaarina esimerkiksi päiväkodissa. Näin sitoutuminen

pysyy sopivalla tasolla ja tämä vaikuttaa toivon mukaan positiivisesti vapaaehtoisten määrään. (Malinen 2009.)

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on profiloitunut ennaltaehkäisevään toimintaan. Tämänkaltainen isovanhemuustoiminta on jatkuvana ja säännöllisenä omiaan vahvistamaan lapsen turvallisuuden tunnetta päiväkodissa. Tällainen isovanhemuus tuo kulttuuriperinnön siirtämisellä myös jatkuvuutta lapsen elämään. Ihanteellisinta olisi, jos kylämummi tai -vaari voisi vierailta samassa päiväkotiryhmässä säännöllisesti, jolloin lapset oppisivat tuntemaan mummin tai vaarin ja jatkuvuus mahdollistaisi pidempiaikaiset projektit yhdessä lasten kanssa. Kylämummi tai -vaari ei toimi päiväkodin henkilökunnan sijaisena, vaan hän tulee päiväkotiin ilman työtehtävää. Kylämummeiksi ja -vaareiksi haetaan tavallisia ihmisiä ja edellytyksenä on, että he haluavat lähteä mukaan toimintaan ja sitoutua säännöllisiin vierailuihin päiväkodeissa. (Malinen 2009.)

3 PERHERAKENTEIDEN MUUTTUMINEN

3.1 Perheiden monimuotoisuus

Perheen määrittely on ollut erilaista eri aikakausina. 1900-luvun agraarisen ajan suurperhe on tiivistynyt nykyiseen ydinperhe-malliin. Perhemallit ovat myös monimuotoistuneet sateenkaari- ja uusperheiden myötä. (Bardy, Salmi & Heino 2002, 23.) Perhebarometrissä selvitettiin suomalaisten käsityksiä perheen koostumuksesta. Lähes kaikki vastaajat pitivät perheenä avioparia ja lapsia, useimmat pitivät myös yksinhuoltajaa lapsineen perheenä, samoin avoparia lapsineen. Monet vastaajista lukivat perheeseen kuuluviksi myös isovanhemmat, jos he asuivat yhdessä vanhempien ja lasten kanssa. Sateenkaariperheet (samaa sukupuolta olevan pariskunnan perhe) eivät nauttineet yhtä laajaa tunnustusta, johtuen kentiesheidän asemastaan uutena perhemuotona. (Bardy ym. 2002, 26.)

Vuosittain avioliittoja päättyy eroon noin 13 000. Avioerojen kasvu on taittunut, ja määrä on pysynyt melko samana 1990-luvulta lähtien. 2000-luvulla avioerojen määrä on jopa pienentynyt hiukan. Tähän saattaa olla syynä myös avioliittojen

suosion kasvu, sillä avoerot eivät näy tilastoissa. Yksinhuoltajien lisääntynyt määrä voi kertoa joko eroon päätyvien avoliittojen määrän kasvusta, tai sitten lapsia hankitaan ilman sitoutumista lapsen isään.

Erityisesti yksinhuoltajan perheessä tukiverkostoilla on suuri merkitys. Isovanhemmat ovat usein tärkein tukiverkosto. Heistä on suuri apu arjen helpottamisessa muun muassa heiltä saadun lastenhoitoavun muodossa. Gladstonen (1988) tutkimuksessa havaittiin isovanhempien ja lastenlasten yhteisen ajan lisääntyneen avioeron jälkeen. Yhteisen ajan määrään vaikutti erityisesti se, kuinka kaukana isovanhemmat asuivat. (Salmi & Suhonen 2004, 89–91.)

3.2 Isovanhempien ja lastenlasten välinen yhteydenpito

Suomen alle 18-vuotiaista lapsista reilulla 80 prosentilla on vähintään yksi mummi elossa ja reilulla 60 prosentilla myös vähintään yksi vaari. Noin puolella lapsista ovat sekä mummi että vaari elossa ja kaikki neljä isovanhempaa on elossa reilulla 25 prosentilla alle 18-vuotiaista lapsista. Isovanhemmat ovat elossa sitä todennäköisemmin, mitä pienemmästä lapsesta on kyse. (Pulkinen 2002, 161.)

Yhteiskunnalliset muutokset (erityisesti työn perässä muuttamisen yleistyminen) aiheuttivat sen, että perheenjäsenet elivät maantieteellisesti etäällä toisistaan, mutta tilanne näyttäisi olevan nyt muuttumassa. Kartovaaran (2000) mukaan keskimääräinen matka mummolaan oli vuonna 1997 noin 75 kilometriä. Noin 60 prosentille lapsista löytyi vähintään yksi isovanhempi alle 20 kilometrin etäisyydeltä. Mitä pienempi lapsi oli kyseessä, sitä useampi isovanhempi asui lähellä. Lähes 30 000 lapsella asui kotona ainakin yksi isovanhempi, yleensä isoäiti. Tämän tilastotiedon valossa asumisetäisyyden ei pitäisi rajoittaa isovanhempien ja lasten välistä yhteydenpitoa. Avioerojen yleistymisen takia pienten lasten isovanhemmat asuvat erillään kaksinkertaisesti teini-ikäisten isovanhempiin verrattuna. 15 000 lapsella kummatkin isovanhemmat ovat eronneet. Tämä aiheuttaa ongelmia yhteydenpitoon, mutta toisaalta lapset ovat saaneet elämänsä uusia ”mummi- tai vaaripuolia”. (Pulkinen 2002, 161.)

4 ISOVANHEMMAN MERKITYS LAPSEN KEHITYKSEN KANNALTA

4.1 Lapsi ja sosiaalinen vuorovaikutus

Sosiaalinen vuorovaikutus tarkoittaa ihmisten välistä toimintaa erilaisissa ympäristöissä. Lapselle tärkein kasvuympäristö on hänen oma perheensä, jossa opetellaan elämisen taitoja perheenjäsenten välisessä vuorovaikutuksessa. Oppiminen, kehitys ja kasvu voidaan nähdä lapsen ja aikuisten sekä lasten keskinäisen yhteistoiminnan tuloksena. Lapsen kanssa toimiviin aikuisiin voidaan vanhempien ja päivähoiton henkilökunnan ohella liittää esimerkiksi isovanhemmat, sukulaiset ja naapurit, jotka vaikuttavat lapseen elämysten sekä kokemusten kautta. Sukulaisten sekä naapureiden kasvatusvaikutuksen nähdään nykyään olevan vähäinen, mutta esimerkiksi isovanhempien antama huolenpito voi olla lapselle arvokas pääoma. Kontekstuaalisen kasvatusnäkömyksen mukaan lapsen kasvuprosessi nähdään siis osana laajempaa kokonaisuutta. Lapsen kasvuun ja oppimiseen vaikuttaa keskeisesti lapsen koko kasvuympäristö ja tällöin lapsella voi olla monta muutakin kasvattajaa omien vanhempiensa ohella. (Kauppila 2005, 19; Häkkä, Kuokkanen & Virolainen 2006, 13–18; Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 29–32.)

4.2 Sosiaalisen vuorovaikutuksen elementit

Sosiaalinen vuorovaikutus koostuu eri elementeistä. Se on kaksisuuntaista viestintää, jossa molemmilla osapuolilla on oma mahdollisuutensa toimia vuorovaikutuksen ylläpitäjänä. Vuorovaikutukseen vaikuttaa oleellisesti tilanne ja paikka, jotka luovat edellytykset vuorovaikutukselle. Siihen liittyy osaltaan ihmisen sosiaaliset suhteet ja sosiaaliset taidot, joita ovat muun muassa kuunteleminen, yhteistyötaidot sekä keskustelutaidot. Nämä asiat luovat edellytykset rakentavaan vuorovaikutukseen toisen ihmisen kanssa ja niitä lapsi voi harjoitella esimerkiksi leikkiessään. (Kauppila 2005, 19–20,138; Häkkä ym. 2006, 141.)

Vuorovaikutuksen perustana on kommunikaatio, joka voi olla sanallista tai sanatonta viestintää. Sanallinen viestintä on esittämistä ja puhumista sosiaalisessa tilanteessa. Lapsen sanalliseen viestintään kuuluu se, että hän osaa ilmaista mielipi-

teensä ja aloittaa sekä lopettaa keskustelun. Vähitellen lapsi oppii sosiaaliseen vastavuoroisuuteen eli hän kykenee antamaan ja ottamaan vastaan informaatiota toisilta. Lapsen kehityksen kannalta merkityksellisiä vuorovaikutustilanteita ovat hetket, jolloin aikuisen ja lapsen tarkkaavaisuus suuntautuu samaan asiaan ja kumpikin tiedostaa mahdollisuutensa vaikuttaa toisen käyttäytymiseen. Tällöin aikuinen pysähtyy kuuntelemaan lasta ja pohtimaan lapsen kanssa yhdessä lasta kiinnostavia kysymyksiä. (Kauppila 2005, 19–20, 136–138; Häkkä ym. 2006, 141–142.)

Sanattoman viestinnän muodostavat taas ilmeet ja eleet, jotka voivat vaikuttaa vuorovaikutukseen joskus enemmänkin kuin sanat. Ne ovat lapselle tärkeitä vuorovaikutuksen keinoja ennen puheen kehittymistä. Pieni lapsi tunnistaa ilmeitä jo varhain ja tällöin sanattomaan viestintään kuuluu tärkeänä osana myös kosketus. Lapsi voi ilmeillään ja katseellaan osoittaa kiinnostusta sekä kiinnittää toisen huomiota. Sanattomiin taitoihin kuuluu lapsella kyky kuunnella, katsoa ja eläytyä toisten kanssa. Lisäksi sosiaalisiin taitoihin kuuluu kyky tiedostaa toisten olemassaolo ja heidän käyttäytymisensä. (Kauppila 2005, 19–20,33,125,136–139; Häkkä ym. 2006, 141; Järvinen ym. 2009, 50.)

4.3 Aikuinen lapsen kehityksen tukena

Lapsen kehitys koostuu eri osa-alueista, jotka kaikki ovat kiinteässä yhteydessä toisiinsa. Näitä ovat sosiaalinen, psyykkinen ja fyysinen alue. (Järvinen ym. 2009, 45,49.) Kasvaessaan ja kehittyessään lapsi tarvitsee osakseen paljon aikuisen antamaa hoivaa, ohjausta, esimerkkiä ja huomiota.

Varhainen vuorovaikutus vanhempaan tai vanhempiin on lapsen sosiaalisen kehityksen lähtökohta. Sosiaalinen kehitys jatkuu läpi elämän lapsen syntymästä alkaen. Lapsuudessa saadut kokemukset vuorovaikutuksesta luovat pohjaa myöhemmin tapahtuvalle kommunikoinnin oppimiselle. Kun lapselle opetetaan sosiaalisia taitoja, hän selviää vaikeammistakin sosiaalisista tilanteista. Varhaisen sosiaalisten taitojen oppimisen nähdään luovan hyvää pohjaa onnistumiselle myöhemmin sosiaalisissa suhteissa. Sosiaalisten taitojen puuttuminen taas voi johtaa ongelmiin

ja syrjäytymiseen sosiaalisissa tilanteissa. (Kauppila 2005, 19,134; Järvinen ym. 2009, 54.)

Jo varhain pieni lapsi alkaa omaksua yhteiskunnan toimintatapoja ja käyttäytymissääntöjä, jotka pohjautuvat arvoihin ja normeihin. Näin lapsi alkaa kehittyä yhteiskuntamme jäseneksi. Tätä prosessia kutsutaan sosialisatioprosessiksi. Perhe, päiväkoti ja ystävät ovat lapselle tärkeitä sosiaalisten taitojen opettajia. Päivähoitolain asettaman tavoitteen pohjalta lapsen sosiaalisia taitoja pyritään tukemaan päiväkodissa ja hänelle opetetaan sosiaalisen kanssakäymisen periaatteita. Lapsen siirtyminen aikanaan kotoa päivähoitoon tuo lapselle eteen uuden sosiaalisen maailman. Päivähoidon vertaisryhmässä ja kaveripiirissä muotoutuvat vuorovaikutussuhteet ovat osa varhaislapsuuden sosiaalista maailmaa. Vertaisryhmä tarjoaa lapselle muun muassa kentän harjoitella tunne- ja sosiaalielämän taitoja. (Kauppila 2005, 19,134; Häkkä ym. 2006, 66; Järvinen ym. 2009, 128,161.)

Oleellisena osana lapsen sosiaalista kehitystä ovat moraali ja empatia, joiden opettamisessa aikuinen toimii tärkeänä mallina. Aikuinen voi auttaa lasta asettumaan toisen ihmisen asemaan ja näin opettaa empatiaa. Aikuinen voi myös pitää sovitusta säännöistä kiinni ja toimia mallina moraaliasioissa. (Järvinen ym. 2009, 55–56.)

Lapsi rakentaa käsitystä itsestään vuorovaikutuksessa ympäristön ja hänelle tärkeiden ihmisten kanssa. Minäkäsitys muotoutuu eri elämäntilanteissa muiden suhtautumisen, samaistumisen sekä saadun palautteen kautta. Lapsen käsitykseen itsestä vaikuttaa muun muassa se kuinka lapselle puhutaan ja kuinka häntä kosketaan. Lapsi tarvitsee hyväksyntää ja turvallisuutta kehittääkseen itselleen terveellisen itsetunnon, joka on osa lapsen minäkäsitystä. Palkitsevat kokemukset vuorovaikutuksesta aikuisen kanssa auttavat lapsen minäkuvan ja itsetunnon kehittymistä. Aikuinen voi tukea lapsen itsetunnon kehitystä olemalla läsnä mallina, tukena ja aikuisena. Keskustelemalla, loruilemalla, kuuntelemalla, leikkimällä ja olemalla osa lapsen arkea, aikuinen voi tukea myös lapsen tiedollisten eli kognitiivisten taitojen kehittymistä. Kognitiiviset taidot ovat osa lapsen psyykkistä kehitystä. (Aho & Laine 2002, 24; Kauppila 2005, 134; Järvinen ym. 2009, 42–44, 51–53.)

Psyykkiseen kehitykseen kuuluu myös emotionaalinen kehitys. Tunteet luovat perustan ihmisten väliselle vuorovaikutukselle ja ne ovat yksi tapa viestiä toisille. Lapsen tunne-elämän pohjana on läheinen suhde vähintään yhteen ihmiseen. Aikuinen on tärkeä malli tunnetaitojen oppimisessa ja hän voi sanoittamalla eri tunteita opettaa lasta tunnistamaan niitä. Aikuinen voi kannustaa lasta kertomaan tunteistaan ja toiveistaan. Kun lapsi pystyy puhumaan tarpeistaan, aikomuksistaan ja tunteistaan, hän kykenee samalla paremmin säätelemään reaktioitaan. Tutkimusten perusteella aikuisella on tärkeä rooli lapsen tunteiden säätelyn oppimisessa niin kotona kuin päivähoitossakin. Aikuinen voi toimia kannustajana myös lapsen fyysisen kehityksen alueella. Mahdollistamalla turvallisen ja virikkeellisen liikunnan, aikuinen tukee lapsen motorista kehitystä. (Häkki ym. 2006, 73; Järvinen ym. 2009, 47,52–53.)

4.4 Isovanhemman merkitys lapselle

Isovanhemmuuteen voidaan liittää osaksi turvallisuus, perinteikkyys, jatkuvuus, elämäntaito ja kokemus (Baer, Haavikko & Vihmanen 2004, 25). Isovanhempia voidaan pitää tärkeinä monista muistakin syistä. Isovanhemmissa arvostetaan ennen kaikkea heidän elämäkokemustaan, mikä on karttunut pitkän iän ja ehkä vaikeidenkin elinolosuhteiden myötä. Heissä arvostetaan hyväkuntoisuutta ja aktiivista elämäntyyliä. Isovanhemman luonteenpiirteistä arvostetaan ennen kaikkea rehellisyyttä, reiluuutta ja auttavaisuutta. Aikuiset ihmiset näkevät isovanhempien taidot sekä sukupolvien jatkumon arvostettavina asioina. (Rönkkö 2003, 44–46.) Isovanhemmuuteen liittyy oleellisesti myös biologinen side. Lastenlasten kautta suku uusiutuu ja elämä jatkuu. (Pohjolainen & Jylhä 1990, 219.) Tätä sidettä isovanhemmasta lapsenlapsen voi luonnehtia yhtenä ihmisten välisen kanssakäymisen lujimmista ja kestävimmistä. Side yli yhden sukupolven isovanhemmasta lapsenlapsen ja lapsenlapsesta isovanhempaan muotoutuu ja kasvaa vähitellen. (Dieckman 2002, 12,56,66.) Eskelisen haastattelemat vanhemmat kokivat, että on tärkeää säilyttää eri sukupolvien välillä oleva sukuyhteys. Tämä viestittää elämän säännöllisyydestä, tapojen sekä mallien siirtymisestä ja muiden ihmisten kunnioittamisesta. (Eskelinen 2004, 57.)

Sukupolvien ketju voi kuitenkin toteutua eri tavoin. Biologinen perimä ei ole ainoa tie isovanhemmukseen. Osalla isovanhempi-ikäisistä ei ole omia lapsenlapsia tai he asuvat kaukana. Tällöin henkilö voi toimia sijaisvaarina tai -mummona ja näin hoitaa isovanhemman tehtävää esimerkiksi päiväkodissa tai harrastuspiireissä. Sukupolvien ketjun voidaan nähdä olevan laajempi asia kuin vain biologisen perimän jatke. (Ijäs 2006, 55–56.) Myös MLL:n kylämummina tai -vaarina vapaaehtoinen voi toimia lapsille kollektiivisena isovanhempana ja näin kulttuuriperinnön siirtäminen sukupolvelta toiselle onnistuu. (Malinen 2009.) Vapaaehtoinen voi toimia kuuntelijana, keskustelijana, sylissä pitäjänä ja ennen kaikkea aikuisen mallina ja kasvattajana. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2007, 9.)

Biologiset isovanhemmat voivat antaa lapsenlapsilleen ja heidän perheilleen taloudellista sekä henkistä tukea. He voivat esimerkiksi auttaa lastentarvikkeiden hankinnassa tai lähteä lapsenlapsen kanssa puistoon. (Dieckman 2002, 59; Pulkkinen 2002, 162.) Nämä asiat liittyvät osaltaan biologiseen isovanhemmukseen eivätkä kuulu niinkään kollektiivisena isovanhempana toimivien kylämummien tai -vaarien rooliin.

Oli sitten kyseessä biologinen isovanhempi tai vapaaehtoisena toimiva kylämummi tai -vaari, löytyy asioita, joiden välittäjinä heillä on keskeinen merkitys lasta ajatellen. Lapsi tarvitsee ennen kaikkea elämäänsä lähelle aikuisia, jotka ovat hänestä kiinnostuneita ja joilla on aikaa kuunnella ja ottaa vastaan (Ijäs 2006, 49). Ilman aikuisen tulkintaa monet ympäristön asioista voivat jäädä lapselle arvoitukseksi tai epämääräiseksi tiedoksi. Lapsen maailmaan tunkee niin väkivalta kuin aikuisten väliset vaikeat asiat ja jonkun on hyvä selittää lapselle mistä on kyse. (Ijäs 2004, 63.)

4.5 Isovanhemmat opettavat

Isovanhemmat siirtävät perinteitä nuoremmalle sukupolvelle. Biologinen isovanhempi voi kertoa suvun eri vaiheista lapselle tai siitä millainen lapsen äiti on ollut pienenä. Nämä asiat usein kiinnostavat lasta ja lapset mieluiten kuulevat isovanhemman omia tarinoita. Isovanhemman, biologisen tai vapaaehtoisen, arvot, har-

rastukset ja elämäntilanne heijastuvat myös vuorovaikutukseen ja vaikuttavat siihen millaisia perinteitä sekä arvoja hän välittää lapselle. Isovanhempi voi opettaa lapselle vanhoja lauluja tai käsityöperinnettä. Arkisten askareiden tekeminen on hyvää yhdessäoloa isovanhemman ja lapsen välillä. Isovanhempi voi kertoa kuinka hänen lapsuudessaan vastaavia asioita tehtiin. Tällainen yhteinen tekeminen vahvistaa suhdetta ja tällöin niin lapsen kuin isovanhemmankin tarpeet sovituvat yhteen. (Dieckman 2002, 111; Ijäs 2004, 67–71; Bernal & de la Fuente Anunciabay 2008, 85.)

Riitta Rönkön (2003, 76–77) tutkimus ”Isovanhempien merkitys lapsenlapsille kolmessa eri ikäryhmässä” tuo esiin myös isovanhempien merkityksen eri asioiden opettajina. Isovanhemmat saattavat opettaa kasvattavia ja sivistäviä asioita kuten käyttäytymistapoja. Tutkimus tuo esiin, että vaarien kanssa lapset harjoittelevat kalastamista ja puunveistämistä ja mummien kanssa villasukkien neulomista ja pullien leipomista. Erityisesti isovanhemmilta opitaan asioita erilaisten kertomusten sekä opetusten kautta. Sen lisäksi, että isovanhemmat opettavat lapsia, he oppivat ehkä samalla itsekin jotain uutta. Rönkön tutkimuksessa kerrotaan, että nuoret lapsenlapset opettavat isovanhemmilleen esimerkiksi eurojen ja teknisten laitteiden käyttöä sekä kieliä. Lapsenlapsille tällaiset uudet asiat ovat osa arkea ja he voivat opettaa niitä myös isovanhemmilleen. Molemmilla osapuolilla on siis jotain sellaista tietoa ja taitoa mitä toisella ei välttämättä ole. Tällöin he voivat opettaa ja neuvoa toisiaan ja se on tärkeä osa molemminpuolista vuorovaikutusta. Kasvatus on ensisijaisesti vanhempien vastuulla mikä ilmenee myös Tirkkosen tekemän tutkimuksen tuloksissa. Hänen haastattelemansa isovanhemmat näkivät tehtävänänsä lasten kasvun seuraamisen ja vanhempien kasvatustyön tukemisen. He kokivat oman roolinsa kietoutuvan ennen kaikkea hemmottelun, kuuntelun ja turvallisuuden tunteen synnyttämisen ympärille. Tunnekasvatuksen ja eettisen kasvatuksen alueella on tilaa myös isovanhempien antamalle tuelle. Pysähtymällä kuuntelemaan, juttelemaan ja nimeämään lapsen tunteita, isovanhempi voi opettaa lasta tunteiden ilmaisemisessa. Turvallinen ilmapiiri antaa tilaa ja luvan erilaisille tunteille. Omalla käyttäytymisellään isovanhempi antaa mallia ja esimerkkiä. Lapsi tarvitsee paljon myönteistä palautetta ja lapselle on tärkeää, että hänet otetaan huomioon ja esimerkiksi hänen taideteoksiaan ihailaan. Isovanhempien merkitys kanssakasvattajina ja turvallisina aikuisina on suurempi kuin mitä lasten van-

hemmat ehkä aavistavatkaan. (Tirkkonen 2000, 56; Dieckman 2002, 115; Ijäs 2004, 72–73.)

5 YLISUKUPOLVINEN KANSSAKÄYMINEN TÄNÄ PÄIVÄNÄ

5.1 Sukupolvien välinen kohtaaminen

Sukupolvien väliseen vuorovaikutukseen vaikuttavat perherakenteissa sekä yhteiskunnassa tapahtuneet muutokset. Sukupolvien keskinäisellä vuorovaikutuksella on oma merkityksensä. Sen kautta lapsen kokemukset erilaisista ihmissuhteista monipuolistuvat ja tämä taas vaikuttaa lapsen perusturvallisuuteen, yhteistyötaitojen kehittymiseen sekä yhteisöön kuulumisen tunteeseen (Peacock & Talley 1984). Kivnick (1984) toteaa, että vuorovaikutus iäkkään ihmisen kanssa auttaa lasta kohtaamaan myöhemmässä elämänvaiheessa oman isovanhemmuutensa. Betzold: n mukaan (1985) lapsi taas saa monipuolisen ja realistisen käsityksen vanhuudesta sekä ikäihmisistä ollessaan iäkkään ihmisen kanssa vuorovaikutuksessa. Kun lapsi saa olla jo varhain vuorovaikutuksessa iäkkäiden henkilöiden kanssa, hänelle ei muodostu virheellisiä asenteita tai käsityksiä vanhuudesta tai vanhoista ihmisistä. (Parnell 1980, Ruoppilan, Kotilaisen & Vasikkaniemen 1999, 343–346 mukaan.)

Suomessa ja maailmalla on tehty tutkimuksia vanhusten ja lasten välisestä kohtaamisesta ja heidän välisestä yhteistoiminnasta. Yhteiskunta on ymmärtämässä, ettei lasten ja vanhusten tarpeet ole toisilleen vastakkaisia. On tärkeää tuoda eri sukupolvet yhteen, sillä heillä on toisilleen paljon tarjottavaa. (Pillemer 2002, 33.)

5.2 Sukupolvien välinen kuilu

Hyvinvointiyhteiskunnan kantavana voimana on ollut eräänlainen sukupolvien välinen yhteistyösuhde ja vastavuoroisuuden periaate. Yhteiskunnan tarjoamat palvelut ovat kuitenkin vähentäneet tarvetta turvautua sukulaisten antamaan tukeen. Tästä on osaltaan seurannut sukupolvien etääntymistä toisistaan ja sosiaalisten suhteiden yksipuolistumista, jolloin seurauksena on erilaisia psykososiaalisia

ongelmia. (Bardy, Salmi & Heino 2002, 143; Tanskanen, Hämäläinen & Danielsbacka 2009, 375.)

Isovanhempia voidaan arvostaa ja kunnioittaa monien eri seikkojen perusteella. Rönkön tutkimuksessa isovanhemmilla koettiin olevan myös kielteisiä piirteitä. Hänen haastattelemansa nuoret kertoivat, että isovanhemmat valittavat asioista, puhuvat toisinaan liikaa sekä saattavat kohdella epäoikeudenmukaisesti. Isovanhempien ajatukset tai teot voivat olla vanhanaikaisia ja suvaitsemattomia. Heillä voi olla myös vanhentuneita tapoja. Toisaalta osa haastatelluista nuorista ei osannut tuoda esiin mitään kielteistä isovanhempiin liittyen. (Rönkkö 2003, 47,49–50.)

Ikäero tuo mukanaan niin myönteisiä kuin kielteisiäkin piirteitä. Ikäero voi ilmetä isovanhemman ja lapsen vuorovaikutuksessa puheen tasolla. Isovanhempi voi käyttää sanoja, joita lapsi ei ymmärrä tai vastaavasti lapsen ilmaisut voivat olla isovanhemmalle vieraita. (Rönkkö 2003, 9,50–51,71.) Toisaalta yhteinen kanssakäyminen voi rikastuttaa sekä isovanhemman että lapsen sanavarastoa.

Rönkön (2003, 2,14) tutkimuksen mukaan isovanhempien auktoriteettiasema ja kasvatusero on heikentynyt. Isovanhempien ja lastenlasten elämänarvot ovat erilaiset, johtuen erilaisista kokemuksista ja maailman muuttumisesta. Aikuisten ja lasten välisen auktoriteettisuhteen uudelleenmäärittely on osaltaan pakottanut uudistamaan myös lasten ja isovanhempien välistä auktoriteettiasemaa.

Valtioneuvoston selonteossa (2002, 36) on todettu, että taloudellinen epävarmuus heijastuu perheen arkeen ja näkyy lapsen näkökulmasta turvattomuuden kasvuna. Isovanhemmat tuovat turvaa sekä taloudellisen tuen muodossa, että lastenhoitoapuna. Vanhemmilla voi olla taloudellisten ongelmien ohella myös mielenterveys- tai päihdeongelmia. Tällöin isovanhempi voi toimia lapselle turvallisena luottohenkilönä. Lapselle riittääkin, jos perhepiirissä on edes yksi turvallinen aikuinen. Sukupolvien välinen kuilu voi olla myös positiivinen asia, kun isovanhemmilla on omia lapsiaan enemmän elämäkokemusta.

Rönkkö haastatteli tutkimuksessaan noin 15-, 35- ja 55-vuotiaita lapsenlapsia ja hänellä oli tarkoituksenaan saada selville millainen merkitys isovanhemmilla on ollut heidän elämässään. Rönkön haastattelemat nuoret toivat esiin myös iän ja

elämäkokemuksen tuoman merkityksen isovanhempien arvoihin. He näkivät, että elämänarvojen erilaisuus johtuu juuri ikä- ja sukupolvieroista. Osalla haastatelluista oli myös samoja arvoja kuin isovanhemmillaan. Yhteinen arvostus liittyi perheeseen, sukuun ja ystäviin. Rönkön tutkimuksessa ilmenee kuitenkin, että ikävuosia enemmän isovanhemman ja lapsen suhteeseen vaikuttaa heidän persoonansa. (Rönkkö 2003, 9,50–51,71.)

5.3 Isovanhemmilta saatu tuki

Isovanhemmilta saadun avun määrään ja yhteydenpidon määrään vaikuttavat isovanhemman kunto ja se, ovatko isovanhemmat vielä mukana työelämässä. Pienten lasten isovanhemmista noin puolet on vielä työelämässä, joten heistä ei välttämättä ole hoitoavuksi kuin vasta lapsen ollessa kouluiässä (Pulkinen 2002, 161). Tänä päivänä isovanhemmilla on niin monenlaisia rooleja, joista halutaan myös pitää kiinni. Työelämä ja harrastuksen vievät paljon aikaa, ja jos isovanhemmat pitävät näitä elämänalueita itselleen tärkeinä, ei lapsenlapsille välttämättä jää enää aikaa. (Friman 2009, 29.) Työelämän pidentäminen loppupäästä vähentää osaltaan tätä yhteistä aikaa. Osa-aikaeläke mahdollistaisi työuran pidentämisen niin, että työntekijälle jäisi aikaa muuhunkin, esimerkiksi juuri lapsenlapsille. Eliniän pidentyessä isovanhempi-ikäiset törmäävät myös siihen, että heillä on huoltosuhde sekä omiin ikääntyviin vanhempiin, että lapsiin ja lapsenlapsiin. Aika ja voimavarat eivät välttämättä riitä kaikkeen, jos sattuu vielä olemaan työelämässä. (Eräsaari 2007, 18.)

Kekin (2008, 31,32) tutkimuksen mukaan isovanhemmilta saadun sosiaalisen tuen koki riittäväksi 68 prosenttia tutkimukseen vastanneista lapsiperheistä. Lähes kaikki vastaajista olivat saaneet ainakin jonkinlaista sosiaalista tukea lasten isovanhemmilta. Isovanhemmilta saadun sosiaalisen tuen määrä vaikuttaa lapsiperheiden arjessa jaksamiseen. Tuen määrään taas vaikutti perheen sosiaaliseen verkostoon kuuluvien isovanhempien määrä sekä säännöllinen ja riittävän usein tapahtuva yhteydenpito.

Kekin (2008, 49) tutkimukseen osallistuneista lapsiperheistä yli puolet oli kiinnostuneita perheen ulkopuolisesta perhettä tukevasta toiminnasta. Tutkimuksen tulosten mukaan varaisovanhemmuustoiminnalla tai muulla vastaavalla vapaaehtoisjärjestelmällä voisi kannustaa perheitä laajentamaan sosiaalista tukiverkostoa. Tärkeää on se, että tuki olisi saatavilla riittävän helposti kaikille sitä tarvitseville, esimerkiksi juuri Kylämummi ja -vaari -toiminnan muodossa. Tukitoiminnasta pitäisi myös tiedottaa riittävästi. Yksi tärkeä edellytys on isovanhempien rekrytointi, jossa pyritään yhdistämään sekä perheiden, että vapaaehtoisten isovanhempien tarpeet ja edellytykset. Toiminnan toteutuksen tulee olla myös mahdollisimman neutraalia, kaikille tapahtuvaa toimintaa, jotta välttyttäisiin perheiden leimaamiselta.

6 KOLLEKTIIVINEN ISOVANHEMPI PÄIVÄHOIDOSSA

Päivähoidossa on tavoitteena tukea vanhemmuutta. Päivähoidon työntekijöiden on tärkeää tuntea perheiden arjen ja eri kulttuurien muuttuvia tarpeita, jotta tuki osataan kohdistaa oikeisiin asioihin (Kemppi 2002, 42). Näin osattaisiin paremmin kohdentaa esimerkiksi kylämummin tai -vaarin vierailuja sellaisiin ryhmiin, joiden lapsilla olisi tarvetta isovanhempiahmolle.

Kiristynyt taloudellinen kilpailu vaikuttaa perhe-elämään vanhempien työn kautta, sillä työorientoitunut yhteiskunta ei suosi levollista oloa lasten kanssa, eikä pitkäkestoisia ihmissuhteita. Tällöin sukupolvien väliset suhteet ja vastuunotto toisesta ihmisestä heikkenevät. Lasten lähellä olevien aikuisten määrä on vähentynyt viime vuosikymmeninä, eikä lasten kanssa enää vietetä yhtä paljon aikaa kuin aiemmin. Tämä on tapahtunut huolimatta siitä, että lapsia on nykyään vähemmän kuin ennen. Aikuiskontaktien vähentymistä on tapahtunut osassa lapsiperheitä, mutta myös päiväkodeissa ja kouluissa. (Bardy ym. 2002, 140, 142.) Mielestämme aikuisten määrä lasten elämässä ei ole välttämättä vähentynyt, mutta lapsen kanssa vietetty aika voi olla niukempaa kuin ennen. Perheissä työelämä voi viedä suuremman osan vanhempien ajasta ja töitä voidaan pahimmillaan tuoda vielä kotiin. Tällöin työn ja vapaa-ajan raja voi hämärtyä. Lapsen olisi tärkeää saada päiväkodissa aikuisen yksilöllistä huomiota. Tämä on kuitenkin haaste työnteki-

jöille, sillä päiväkodissa voi olla erityistä tukea tarvitsevia lapsia, jolloin muiden lasten huomiointi voi jäädä vähemmälle.

Tehokkuusajattelu sopii huonosti päiväkoteihin ja kouluihin, joissa henkilökunnan määrästä ei voida tinkiä. Lapsi kuitenkin tarvitsee jokapäiväistä suhdetta ihmisiin, jotka jakavat lasten ilot ja murheet sekä opastavat maailmaan suuntautumisessa ja sen ymmärtämisessä. Tällaisia ihmisiä tarvitaan kotona, päivähoidossa ja koulussa. (Bardy ym. 2002, 142.)

Laissa on säädetty päivähoidon työntekijöiden määrästä suhteessa lapsien määrään (Asetus lasten päivähoidosta 239/1973, 6§). Kuitenkin Bardyn (2002, 124) mukaan suurentuneet ryhmäkoot ovat aiheuttaneet kasvattajille uupumusta, sillä suurin osa voimavaroista menee lapsiryhmän järjestyksen ylläpitoon. Tämän takia päiväkotiryhmissä ei aina pystytä antamaan yksilöllistä aikaa lapselle, ja suurissa ryhmissä on myös vaikeaa huomioida lasten yksilöllisiä tarpeita. Nämä seikat edellyttävät työntekijöiltä toiminnan järjestämistä niin, että lapsi saa riittävästi huomiota sekä ohjausta. Yhtenä keinona voi olla pienryhmätoiminta.

Lapsen suotuista kasvu ja oppiminen edellyttävät mahdollisuuksia itsensä ilmaisun kehittämiseen ja merkityksellisiin kohtaamisiin muiden ryhmäläisten tai aikuisten kanssa. Ihmissuhteiden tulee olla pitkäkestoisia ja vuorovaikutukseen perustuvia. Suuressa lapsiryhmässä toiminta saattaa olla pitkälti ohjaajavetoista. Tällöin lapsi ei pääse riittävässä määrin harjoittelemaan vastavuoroisen vuorovaikutuksen alkeita, eikä lapsille silloin muodostu kuulluksi tulemisen tunnetta. Luottamukseen perustuvaa vuorovaikutusta ei synny, jos vuorovaikutus on pääosin aikuislähtöistä ja yksisuuntaista. Lapsen tulee saada vaikuttaa omaan ja yhteiseen elämään, tulla kuulluksi. Myös lapsilla on tarve tulla nähdyksi ihmisenä ja saada osakseen kunnioittavaa suhtautumista. (Bardy ym. 2002, 125.) Kylämummit ja -vaarit ovat vastaamassa tähän tarpeeseen päiväkodeissa, kerhoissa tai kouluissa. He ovat paikalla antamassa aikaa lapselle, kuulemassa ja avartamassa lapsen maailmankuvaa.

7 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tutkimme päiväkotien johtajien tietämystä ja suhtautumista Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kylämummi ja -vaari -toimintaa kohtaan Lahden ja Nastolan seudun päiväkodeissa. Kartoitimme päiväkotien johtajien mielipiteitä ja kokemuksia isovanhemman merkityksellisyydestä lapsen kasvun ja kehityksen tukena. Lisäksi keräsimme jo kertyneitä kokemuksia Kylämummi ja -vaari- toiminnasta ja sen soveltuvuudesta niiden päiväkotien arkeen, joissa Kylämummi ja -vaari -toimintaa on jo toteutettu.

Tutkimuskysymykset:

- Millaiseksi päiväkodin johtajat kokevat isovanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen merkityksen lapsen kehityksen kannalta?
- Millaisia mielipiteitä päiväkodinjohtajilla on Kylämummi ja -vaari -toiminnasta?
- Miten Kylämummi ja -vaari -toiminta soveltuu päiväkodin arkeen johtajien näkökulmasta ja miten toimintaa tulisi kehittää?

Lähtökohtana oli ajatus siitä, että ylisukupolvinen toiminta on hyväksi lapsen kehitykselle. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa MLL:lle tietoa, jota voidaan hyödyntää Kylämummi ja -vaari -toimintaa kehitettäessä. Petteri Kekki (2008) on jo aiemmin tutkimuksessaan todennut, että tarvetta tämän kaltaiselle toiminnalle olisi. Yhä useammalla lapsella ei ole elämässään isovanhempaa, jolloin päiväkodissa vieraileva kylämummi tai -vaari rikastaisi vierailuin monen lapsen maailmaa.

Keräsimme kyselyllä tietoa päiväkodin arjesta ja siitä kuinka Kylämummi ja -vaari -toiminta soveltuu siihen. Tutkimuksen kautta selvitimme myös Lahdessa ja Nastolassa sijaitsevien päiväkotien johtajien kiinnostusta ja asennetta tämänkaltaista toimintaa kohtaan. Yhtenä tavoitteena oli samalla lisätä Kylämummi ja -vaari -toiminnan tunnettavuutta ja kysely jo itsessään antoi päiväkotien johtajille tietoa tästä toiminnasta.

8 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

8.1 Lähtökohdat

Löysimme Kylämummi- ja -vaari -toimintaa käsittelevän opinnäytetyöaiheen Lahden ammattikorkeakoulun opinnäytetyöaihemarkkinoilta. Aihe ei ollut meille kovin tuttu, mutta se oli sitäkin kiinnostavampi. Otettuamme yhteyttä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistyksen toiminnanjohtajaan, saimme lisää tietoa Kylämummi ja -vaari -toiminnasta, sekä tutustuimme muutenkin Mannerheimin Lastensuojeluliiton toimintamuotoihin. Perehdyimme myös Petteri Kekin Kylämummi ja -vaari -toiminnan tarvetta kartoittavaan tutkimukseen.

Tutkimuksen aihealueita ei ollut rajattu, joten saimme melko vapaat kädet tutkia aihetta meitä itseämme kiinnostavasta näkökulmasta. Perehdyimme vapaaehtoistyötä, varaisovanhemmuutta ja päiväkotimaailmaa koskeviin opinnäytetöihin ja tutkimuksiin. Huomasimme, että vapaaehtoistyöntekijän näkökulmasta oli tehty jo monia tutkimuksia, joten meitä olisi kiinnostanut lasten näkökulma Kylämummi ja -vaari -toiminnasta. Koimme lapsille kohdistettavan kyselyn kuitenkin hankalaksi toteuttaa ja hyödyntää. Kiinnostavaksi näkökulmaksi nousi päiväkodin arki, ja tämän kaltaisen toiminnan soveltuvuus päiväkotimaailmaan. Kokemuksiemme mukaan päiväkodin arki voi olla melko aikataulutettua ja ohjattuun toimintaan painottuvaa. Halusimme myös saada toimintaa koskevia kehittämissuhteita ja palautetta. Kylämummi ja -vaari -toiminnasta tulleiden kokemusten lisäksi halusimme myös tietää, miten Kylämummi ja -vaari -toimintaan yleisesti suhtaudutaan päiväkodeissa, ja miten tärkeänä isovanhempihahmoa pidetään lapsen kehityksen kannalta.

Päätimme osoittaa kyselymme päiväkodinjohtajille. Johtaja on usein ensimmäinen yhteyshenkilö vietäessä Kylämummi ja -vaari -toimintaa päiväkoteihin. Johtajan suhtautumisella on vaikutusta siihen, otetaanko toimintaa päiväkotiin vai ei. Pohdimme myös sitä vaihtoehtoa, että kysely olisi kohdistettu johtajien sijaan päiväkotiryhmissä työskenteleville lastentarhanopettajille tai lastenhoitajille. Toiminnassa jo mukana olleilla päiväkotiryhmillä olisi ehkä ollut konkreettisempaa tietoa

kylämummin tai -vaarin käynneistä, mutta oletimme johtajien olevan tietoisia käyntien sujumisesta ja kyselevän tarvittaessa työntekijöiltä.

Pohdimme ensin mahdollisuutta tehdä strukturoitu haastattelu joko päiväkodissa paikan päällä, tai puhelimitse. Näin olisimme varmistaneet mahdollisimman suuren vastausprosentin ja meillä olisi ollut mahdollisuus esittää tarvittaessa lisäksymyksiä ja tarkennuksia. Päiväkotien suuresta määrästä johtuen päädyimme osin kvantitatiiviseen tutkimukseen, jolloin vastausten analysointi helpottuu. Kehittämisehdotusten takia halusimme antaa johtajille mahdollisuuden kommentoida toimintaa myös avoimin kysymyksin. Tavoitteena oli kerätä tarkempaa tietoa ja perusteluita mielipiteisiin.

Kylämummi ja -vaari -toiminta käynnistyi syksyllä 2008. Aloimme tutkia aihetta toukokuussa 2009, jolloin toiminnan piirissä oli viisi kylämummiä ja yksi kylävaari viidessä eri päiväkodissa. Kesän 2009 aikana perehdyimme aiheeseemme ja siihen liittyviin aiempiin opinnäytetöihin ja tutkimuksiin. Syksyllä 2009 haimme tutkimusluvut päivähoitojohtajilta Lahdesta Mika Harjulta ja Nastolasta Leena Miettiseltä. Kysyimme luvat erikseen myös yksityisiltä päiväkodeilta ja ryhmäperhepäivähoidosta. Syksyllä teimme myös opinnäytetyön suunnitelman, jonka esittelimme suunnitelmaseminaarissa.

Syksyllä tapasimme toiminnassa mukana olevat kylämummit ja kylävaarin ja esittelimme tutkimussuunnitelmaamme heille. Syystalvella 2009 Kylämummi ja -vaari -toimintaa esiteltiin vapaaehtoistoiminnan messuilla Lahdessa, jossa kävimme tutustumassa vielä toimintaan. Kyselylomakkeen valmistuttua annoimme kylämummeille ja -vaarille mahdollisuuden kommentoida sitä ja vaikuttaa näin osaltaan olennaisten kysymysten löytymiseen. Kyselyt lähetimme helmikuussa 2010.

8.2 Yhteistyö Mannerheimin Lastensuojeluliiton kanssa

Toteutimme opinnäytetyömme hankkeistettuna yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry:n kanssa. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että pitkin opinnäytetyöprosessia olimme yhteydessä MLL:n Lahden yhdistys ry:n toiminnanjohtajaan saadaksemme tarkemmin tietoa Kylämummi ja -vaari -toiminnasta ja palautetta tekemistämme ratkaisuihin esimerkiksi kyselylomakkeen suhteen. Tahdoimme huomioida myös MLL:n toiveet tutkimuksen suhteen niin, että valmis opinnäytetyö olisi hyödyksi myös heille toiminnan kehittämiseksi ja antaisi mahdollisesti uutta tietoa tähän aiheeseen liittyen.

Sovimme MLL:n Lahden yhdistys ry:n toiminnanjohtajan kanssa siitä, että voimme heidän toimistollaan monistaa kyselylomakkeet ja saamme heiltä postituskuoret. Sovimme myös siitä, että saamme MLL:tä tuotepalkintoja kyselymme ohessa olleeseen arvontaan.

8.3 Kohderyhmä

Opinnäytetyömme kohderyhmänä olivat kaikki Lahden ja Nastolan alueen kunnalliset, yksityiset, yksityiset kunnalle ostopalveluja tarjoavat päiväkodit, sekä ryhmäperhepäiväkodit. Valitsimme tämän alueen päiväkodit, koska MLL:n Lahden yhdistyksen Kylämummi ja -vaari -toimintaa on ollut näillä alueilla. Kyseessä on kokonaistutkimus, koska otimme mukaan kaikki näiden alueiden päiväkodit (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 179).

Tutkimuksen kohderyhmän muodosti 64 päiväkodin johtajaa, joista 57 oli Lahden päiväkodeista ja seitsemän Nastolan päiväkodeista. Kohderyhmässä oli mukana päiväkoteja, joissa MLL:n Kylämummi ja -vaari -toiminta on jo aloitettu sekä päiväkoteja, joissa toimintaa ei ole vielä ollut.

8.4 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyössämme on piirteitä sekä määrällisestä että laadullisesta tutkimusmenetelmästä. Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus pyrkii yleistämään ja se pohjautuu tutkimusongelmaan, johon haetaan vastausta. Tutkimus koostuu erillisistä vaiheista, joita ovat tutkimusaineiston kerääminen, aineiston käsittely sekä analysointi ja tulkinta. Määrällisessä tutkimuksessa tutkimustieto saadaan numeroina. Saatua aineistoa tarkastellaan numeerisesti ja sitä käsitellään tilastollisin menetelmin. Mittaamisen avulla pyritään tuottamaan luotettavaa, perusteltua sekä yleistettävää tietoa. Jotta saadut tulokset ovat luotettavia ja siirrettävissä koskemaan koko perusjoukkoa, tutkimus edellyttää riittävää määrää havaintoyksiköitä. Nämä havaintoyksiköt ovat mittauksen kohteena olevia käsitteellisiä tai todellisia henkilöitä tai asioita. Määrällisessä tutkimuksessa selitetään ja tulkitaan tutkimuksen kannalta oleelliset numerotiedot sanallisesti. (Vilkkä 2007, 14,106,173; Kananen 2008, 10–11.)

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus helpottaa tutkimuskohteen ymmärtämistä sekä helpottaa syy- ja seuraussuhteiden selvittämistä. Lähtökohtana laadulliselle tutkimukselle on tarkoituksenmukaisesti valitun kohdejoukon todellisen elämän kuvaaminen. Tutkittavaa kohdetta pyritään tällöin tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi 2005, 152, 155.) Kvalitatiivisella tutkimuksella ei pyritä tilastolliseen yleistettävyyteen. Tällainen tutkimusote soveltuu hyvin toiminnan kehittämiseen, vaihtoehtojen etsimiseen ja sosiaalisten ongelmien tutkimiseen. Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa kerätään määrällistä otetta vähemmän strukturoidusti ja se on usein tekstimuodossa. (Heikkilä 2008, 16–17.)

Valitsimme kyselytutkimuksen, koska se on hyvä tapa kerätä tietoa muun muassa mielipiteistä, asenteista ja arvoista. Niiden tutkiminen ei ole helppoa, sillä tutkimuksen tekoon liittyy monia epävarmuustekijöitä, kuten saatiinko kysymyksiin tarpeeksi vastauksia tai mittasivatko kysymykset tutkittavia asioita. On myös mahdollista, että kyselyyn vastanneet eivät ole käsittäneet kysymyksiä oikein tai vastaavat niihin epätarkasti. Haasteita liittyy niin tiedonkeruuseen, mittaamiseen kuin tutkimuksen sisällöllisiin tavoitteisiin. (Valli 2001, 31–32; Vehkalahti 2008, 11–12.)

Kyselylomaketutkimuksen etuna on se, ettei tutkija itse läsnäolollaan vaikuta vastauksiin ja kysymys kysytään jokaiselta vastaajalta samassa muodossa. Lomakkeessa on mahdollista esittää useita kysymyksiä, etenkin jos siinä on vastaajalle annettu valmiiksi vastausvaihtoehdot. Vastaaja voi itse päättää sopivan ajankohdan, jolloin täyttää lomakkeen ja hän voi myös pohtia pidempään vastauksiaan. (Valli 2001, 31.)

8.5 Aineiston hankinta

Kysely tehtiin puolistrukturoidulla kyselylomakkeella (liite 2), joka sisälsi valmiiksi strukturoituja kysymyksiä sekä avoimia osioita. Taustamuuttujia koskevat kysymykset sijoitimme lomakkeen alkuun, sillä kysymykset koskivat päiväkodin ryhmiin ja itse työhön liittyviä asioita, eivätkä ne siten olleet kovin arkaluontoisia (Kananen 2008, 33). Nämä helpot kysymykset toimivat samalla lämmittelykysymyksinä (Valli 2001, 30).

Kyselylomakkeen ensimmäiset 53 kysymystä oli suunnattu kaikille vastaajille. Siihen sisältyi kuusi avointa kysymystä sekä 47 valmiilla vastausvaihtoehdoilla olevaa kysymystä. Kyselylomakkeen loppuosio oli kohdistettu niille Lahden ja Nastolan päiväkodin johtajille, joissa MLL:n Lahden yhdistys ry:n Kylämummi ja -vaari -toimintaa on jo ollut. Loppuosio sisälsi seitsemän strukturoitua kysymystä ja viisi avointa kysymystä. Huomioimme kyselylomakkeen rakenteessa ja kysymyksissä sen, että vastaajalla ei ole välttämättä tietoa Kylämummi ja -vaari -toiminnasta.

Strukturoidut eli valmiit vastausvaihtoehdot sisältävät kysymykset yksinkertaistavat vastausten käsittelyä ja vähentävät virheitä. Ne soveltuvat käytettäväksi silloin kun vastausvaihtoehdot on rajattu määrä ja ne ovat etukäteen tiedossa. Strukturoiduissa kysymyksissä vastausvaihtoehtojen tulee olla toisensa poissulkevia. Ne eivät edellytä vastaajalta kielellistä lahjakkuutta ja tällöin vastaajan on helpompi antaa myös kriittistä palautetta. Strukturoidut kysymykset toteutimme Likertin asteikon avulla. Likertin asteikkoa käytetään mielipideväittämien yhteydessä ja vastaaja valitsee tällöin viisiportaiselta asteikolta parhaiten omaa käsitystään vas-

taavan vaihtoehdon numeron. (Heikkilä 2008, 50–53.) Vastausvaihtoehtojen ääripäinä kyselylomakkeessamme olivat väittämät täysin samaa mieltä ja täysin eri mieltä.

Sisällytimme kyselylomakkeeseen avoimia kysymyksiä, joiden vastaukset antoivat uusia näkökantoja sekä parannusehdotuksia. Avointen kysymysten ongelmana on se, että ne jätetään vastaamatta useammin kuin strukturoidut kysymykset. (Heikkilä 2008, 49). Avoimissa kysymyksissä vastaaja voi itse kirjoittaa vapaasti vastauksensa. Näissä kysymyksissä on otettava se riski, että vastaukseksi voi saada melkein mitä vaan. Vastausta voi esimerkiksi olla vaikea tulkita tai se voi olla todella niukka.

Kiinnitimme huomiota lomakkeen suunnittelussa sen pituuteen sekä kysymysten lukumäärään. Pyrimme tekemään kysymyksistä mahdollisimman yksiselitteisiä ja ymmärrettäviä. Pohdimme jokaisen kysymyksen kohdalla, mitä tietoa halusimme sillä saavuttaa ja tarvitaanko lisäkysymyksiä. Ryhmittelimme kysymykset aihepiireittäin. Aihepiireinä olivat isovanhempi-ikäisen ja lapsen välinen vuorovaikutus, Kylämummi ja -vaari -toiminta ja päiväkodin arki. Lomakkeen loppuun sijoitimme kysymykset, jotka oli suunnattu niille päiväkodeille, joissa on jo kokemusta toteutuneista kylämummin tai -vaarin vierailuista. Arvelimme, että avointen kysymysten sijoittaminen tasaisesti lomakkeen eri kohtiin sopivan aiheen yhteyteen helpottaisi vastaamista.

Kyselylomakkeen laadinnassa saimme apua opinnäytetyömme ohjaajalta sekä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry:n toiminnanjohtajalta. Ennen lomakkeen laadintaa perehdyimme Kylämummi ja -vaari -toimintaan sekä kysyimme alustavasti mielipiteitä toiminnasta sähköpostitse päiväkodeilta, joissa toimintaa on jo ollut. Emme varsinaisesti esitestanneet lomakettamme, mutta lue- timme sitä läheisillämme.

Lähetimme vastaajille valmiit kyselylomakkeet postitse. Lomakkeen mukaan liitimme saatekirjeen (liite 1) sekä postitusvalmiin palautuskirjekuoren. Postitse lähetetty kysely tavoittaa vastaajan hyvin. Riskeinä sen sijaan on mahdollinen kato

sekä epävarmuus siitä, onko vastauksen antanut todella oikea henkilö. (Heikkilä 2008, 66.)

Postitse tehdyn kyselytutkimuksen vastausprosentti jää usein alhaiseksi ja tämän vuoksi lähetimme kyselylomakkeen mukana arvontalipukkeen, jonka toivoimme innostavan vastaamaan kyselyyn. Mahdollisten uusintakyselyiden tekeminen lisää työtä sekä vastausaikaa, mutta numeroimme kuitenkin sitä varten kyselylomakkeemme ennen postitusta. (Valli 2001, 31–32.)

8.6 Aineiston analysointi

Lähetimme kaikkiaan 64 lomaketta ja niistä palautui 31 kappaletta. Vastausprosentti oli 48 %. Yksi palautuneista lomakkeista tuli myöhässä emmekä ottaneet sitä mukaan lopulliseen aineistoomme. Lopullinen aineisto siis koostui 30 vastaajan antamista vastauksista. Veal (2006, 155) toteaa, että kyselytutkimuksessa vastaajia saattaa olla vain 20–30 prosenttia otoksesta. Koska tutkimusaineistomme oli melko pieni, jäämme aineiston analysoinnissa lähinnä kuvailevalle tasolle.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa saatua aineistoa käsitellään tilastollisin menetelmin (Kananen 2008, 10). Aineiston käsittelyllä tarkoitetaan kyselylomakkeilla saadun aineiston tarkistamista, tietojen syöttämistä ja tallentamista tietokoneelle niin, että sitä voidaan tutkia numeraalisesti tilasto-ohjelmalla. Käsittelimme tutkimusaineistomme strukturoidut kysymykset SPSS-ohjelmalla, jonka avulla on vaivatonta tehdä tilastollisia taulukoita sekä tunnuslukuja. Ohjelma sisältää erilaisia tilastollisia menetelmiä sekä analysointimahdollisuuksia. (Holopainen, Tenhunen & Vuorinen 2004, 13; Vilka 2007, 106; Heikkilä 2008, 122.)

Syötimme jokaisen kyselylomakkeen tiedot SPSS-ohjelmaan havaintomatriisin muotoon. Havaintomatriisi on taulukko, jossa vaakariveille sijoitetaan tilastoyksiköt ja pystysarakkeille muuttujat (Heikkilä 2008, 123). Yhdelle vaakariville sijoitimme yhden vastaajan vastaukset ja yhdelle pystysarakkeelle sijoitimme yhteen kysymykseen saadut vastaukset. Numeroimme kyselylomakkeet jo ennen niiden postitusta ja näin lomakkeiden tietoja syöttäessä pystyimme yhdelle vaakariville

sijoittamaan yhden lomakkeen tiedot. Ensimmäisenä muuttujana pystysarakkeella oli siis kyselylomakkeen numero. Numerointi auttaa tunnistamaan lomakkeen, jos syöttövaiheessa tapahtuu esimerkiksi näppäilyvirhe (Kananen 2008, 39). Strukturoitujen kysymysten vastaukset syötettiin lomake kerrallaan SPSS-ohjelmaan. Helpommin käsiteltävä aineisto saadaan silloin kun muuttujien arvot on ennalta määrätty eikä työtä tarvitse tehdä enää niin paljoa aineiston keräämisen jälkeen (Vilkkä 2007, 112).

Kyselylomakkeen avoimista kysymyksistä pyrimme löytämään olennaisen sisällön. Annettujen avointen vastausten analyysin aloitimme lukemalla ja kirjaamalla ne sähköiseen muotoon tekstinkäsittelyohjelmalla. Sitten luokittelimme annettuja vastauksia ryhmiin eli teemoihin. Kuhunkin teemaan kuuluu samansisältöisiä vastauksia. Analyysivaiheen teemoittelun avulla tarkastellaan sellaisia aineistosta nousevia piirteitä, jotka ovat yhteisiä usealle vastaajalle. Eli aineistosta etsitään samankaltaisuuksia. Teemoittelumme pohjautui kyselylomakkeen teemoihin. Tarkastelimme vastauksissa annettujen kommenttien ja kehitysehdotusten lukumäärää ja tarkastelimme kuhunkin kysymykseen annettujen vastausten osuuksia. Kyselylomakkeen teemojen lisäksi mahdollisesti vastauksista nousevat muut teemat analysoimme pohjautuen meidän opiskelijoiden tulkintoihin. (Hirsjärvi 2001, 173.) Avoimet kysymykset ovat työläitä analysoida, sillä vastausten luokittelu sekä tulosten laskeminen vievät aikaa (Valli 2001, 45–46).

Luokittelemalla avoimet vastaukset kokosimme tietoa seuraavista Kylämummi ja -vaari -toimintaa koskevista seikoista kaikilta tutkimukseen osallistuneilta vastaajilta: miltä taholta muita isovanhempi-ikäisiä on vierailut päiväkodilla, millaista yhteistyötä tarvitaan MLL:n kanssa, näkemyksiä ja hyviä käytäntöjä ennen toiminnan aloittamista, esteitä ja mahdollisuuksia toiminnalle sekä avoimia kommentteja koko tutkimusta koskien. Lisäksi jo toiminnassa mukana olleet päiväkodinjohtajat antoivat avoimia vastauksia toiminnan laatua koskien.

8.7 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksemme täyttää luotettavuudelle ja pätevyydelle esitetyt vaatimukset ja tutkimuksen kulku oli suunnitellun mukainen. Lähettämällä kyselylomakkeet kaikille Lahden ja Nastolan päiväkotien johtajille, saimme vastaajien määrän suureksi ja siten tutkimusaineiston kattavaksi. Kuten kaikissa tutkimuksissa, mekin arvioimme tutkimuksemme luotettavuutta. Vaikka tutkimusta tehdessä jokainen tutkija pyrkii välttämään virheiden syntymistä, tutkimusten tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 216.)

Tutkimustyössä on tärkeää osoittaa tulosten reliabiliteetti ja validiteetti. Tutkimuksen reliabiliteetti tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta eli tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Tässä opinnäytetyössä saadut tutkimustulokset on mahdollista todentaa tutkimuksessa analysoidusta aineistosta. Tutkimuksen arviointiin liittyvä toinen tärkeä tekijä on validius eli pätevyys. Validius tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä mitä pitikin mitata. Käytetty menetelmä ei aina vastaa todellisuutta siitä mitä tutkija kuvittelee tutkivansa. Esimerkiksi vastaajat saattavat käsittää kyselylomakkeiden kysymykset aivan toisin kuin tutkija. Jos tutkija tällöin käsittelee saatuja vastauksia edelleen oman alkupe räisen ajatusmallinsa mukaisesti, ei tuloksia voida pitää tosina. (Hirsjärvi ym. 2005, 216.)

Kyselytutkimus ei tuota objektiivista totuutta - todellisuuksia voi olla useita ja tutkimus tuottaa tietyn näkökulman tarkasteltavasta ilmiöstä. Asennekysymykset ja -väittämät eivät ole tosiasialausumia, joihin olisi olemassa oikea tai väärä vastaus. Luotettavuuden arviointikriteereinä ovat uskottavuus, siirrettävyys, varmuus ja vahvistettavuus (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2002). Tutkimustulosten ulkoinen validiteetti tarkoittaa yleistettävyyden sijasta pikemminkin tulosten siirrettävyyttä (Hirsjärvi ym. 2005, 216).

Noudatimme Tutkimuseettisen neuvottelukunnan yhteistyössä suomalaisen tiedeyhteisön kanssa laatimia tutkimuseettisiä ohjeita (2002) hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Ohjeiden tavoitteena on hyvän tieteellisen käytännön edistäminen ja tieteellisen epärehellisyyden ennaltaehkäiseminen kaikissa tutkimusta harjoittavis-

sa organisaatioissa. Noudatimme tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimusten ja niiden tulosten arvioinnissa. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on tärkeää, että tutkimuksen eri vaiheet kuvataan selkeästi ja yksityiskohtaisen tarkasti. Tutkimusraportissa toimme esille kaikki aineiston keräämiseen, analysoimiseen ja tulkitsemiseen vaikuttavat tekijät. Näin luomme lukijalle edellytykset hyväksyä tai hylätä tutkijoina tekemämme tulkinnat.

Oleellinen tekijä tutkimuksen luotettavuuden ja laadun kannalta on lähteiden ja aineistojen laatu. Tutkijan on muistettava lähdekritiikki aineistoja ja lähteitä valitessaan. (Vilka 2007, 27–35.) Tutkimuksen eri vaiheissa opinnäytetyöryhmämme jäsenet tarkastelivat luotettavuuskysymyksiä, joiden seurauksena teimme valintoja metodin, tulosten ja johtopäätösten suhteen. Tutkijan tulee olla kriittinen, ettei sokaistu omiin näkemyksiinsä vaan huomioi objektiivisesti kaikki esille tulevat seikat.

Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on keskeistä kuinka hyvin me opiskelijat hallitsemme kyseessä olevan tieteenalan. Huolimattomuus tutkimuksen suorittamisessa, tulosten kirjaamisessa, säilyttämisessä ja raportoinnissa ovat merkki huonosta tutkijan ammattitaidosta, ja heikentävät tutkijan saamien tulosten luotettavuutta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2002.)

Meidän opinnäytetyöntekijöiden oma ammattikokemus vaikuttaa myös siihen, kuinka paljon me aineistoa kerätessämme löysimme tai huomasimme uusia näkökulmia. Emme voi olla varmoja milloin on hetki, jolloin tutkimuskohde ei missään tapauksessa tuottaisi enää uutta informaatiota. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2002.) Meidän opiskelijoiden vähäinen kokemustausta ja kokemattomuutemme tutkimuksen teossa ovat asioita, jotka vaikuttavat tutkimuksen kokonaisuuteen.

Opinnäytetyössä eettisten ratkaisujen tavoitteena on tasa-arvoinen vuorovaikutus, ihmisten kunnioittaminen ja oikeudenmukaisuuden korostaminen. Kriittisyys tarjottua tietoa ja vallitsevia käytäntöjä kohtaa on eettisyyden ilmenemismuoto. Tut-

kijan moraalinen velvollisuus on noudattaa lähdekritiikkiä. (Kuokkanen, Kiviranta, Määttänen & Ockenström 2005, 30–31.)

Ensimmäinen eettisyyttä käsittelevä ratkaisu on tehtävä jo tutkimusaihetta valitessa. Tutkimuskohdetta valitessa herää kysymys, kenen ehdoilla aihe valitaan ja miksi tutkimukseen ryhdytään. Toinen eettisyyteen liittyvä vaihe tutkimuksen teossa on tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden kohtelu. (Hirsjärvi ym. 2005, 26–27.) Kaupunkien päivähoiton johtajilta anottiin ennakkoon suostumusta kaupungin päiväkotien ja ostopalvelupäiväkotien osallistumisesta kyselyyn. Myös yksityisten päiväkotien johtajilta pyydettiin tutkimusluvat ennen kysymysten lähettämistä. Kyselyyn valittujen vastaajien itsemääräämisoikeus huomioitiin ja osallistuminen oli vapaaehtoista. Vastaajat saivat riittävästi tietoa tutkimuksen sisällöstä ja tavoitteista haastattelulomakkeen mukana postitetulla saatekirjeellä. Informoimme vastaajia vastausten antamiseen kuluvan ajankäytön arviolla ja mahdollisuudesta saada tarvittaessa lisäselvitystä tutkimuksen sisällöstä. Kyselyyn vastaaminen osoitti vastaajan henkilökohtaista suostumusta osallistua tutkimukseen.

Yksityisyyden suoja on tutkimuseettisesti tärkeä. Aineiston keruussa, käsittelyssä, käytössä, säilyttämisessä ja tulosten julkaisemisessa huomioimme yksityisyyden suojan tärkeän osa-alueen, tietosuojan. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009.)

Kolmas tärkeä eettisyyteen liittyvä tekijä jota noudatimme, oli epärehellisuuden välttäminen tutkimuksen kaikissa vaiheissa. Tärkeitä tutkimuksen tekoon liittyviä toimia on useita: toisten tekstiä ei plagioida, toisten tutkijoiden osuutta ei vähätellä, tutkimustuloksia ei saa kaunistella eikä sepitellä, raportti ei saa olla puutteellinen tai harhaanjohtava. (Hirsjärvi ym. 2005, 27.) Vältimme piittaamattomuutta ja vilppiä itse tutkimuksen teossa sekä tutkimustulosten ja johtopäätösten esittämisessä. Teimme tutkimusta huolella sen kaikissa vaiheissa. Tutkittavien henkilöllisyydestä emme puhuneet ulkopuolisten, emme edes tutkimustyön ohjaajien kanssa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2002.)

Toteutimme tutkimuksen eri vaiheet avoimin ja rehellisin mielin. Halusimme opinnäytetyömme tuloksilla esittää realistisen ja totuudenmukaisen kuvan päiväkotien johtajien mielipiteistä ja kokemuksista Kylämummi ja -vaari -toiminnasta.

Pyrimme olennaisten tulosten ja tietojen esittämiseen niin, että raportin lukijalle välittyy realistinen kuva tutkittavasta asiasta. Pyrimme tuomaan omaa näkökulmaamme kuhunkin tutkimuksen osa-alueeseen.

Opinnäytetyöryhmän jäsenten asema, oikeudet, vastuut ja velvollisuudet sekä tutkimustulosten omistajuutta ja aineistojen säilyttämistä koskevat kysymykset määriteltiin kaikkien osapuolten hyväksymällä tavalla. Lahden ammattikorkeakoulussa saamamme sosionomikoulutuksen aikana olimme perehtyneet hyvään tieteelliseen käytäntöön ja tutkimuseetiikkaan. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2002) antamien ohjeiden mukaan vastuu hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta kuuluu koko tiedeyhteisölle.

Tutkimustulosten avulla annamme lukijalle riittävästi informaatiota, jotta lukija voi pohtia tulosten soveltamista myös muihin yhteyksiin. Opinnäytetyömme aineiston pienuuden vuoksi saamistamme tuloksista ei voida tehdä laajaa yleistystä, mutta tulokset antavat suuntaa vapaaehtoistyön toteutusmahdollisuuksista päivi- kodeissa. Tulosten siirrettävyys toiseen kontekstiin riippuu siitä, miten samankaltaisia tutkittu ympäristö ja sovellusympäristö ovat.

9 TUTKIMUSTULOKSET

Ilmaisemme tutkimustulokset vastausten antaneiden henkilöiden lukumäärinä ja prosentteina kaikkien vastaajien määrästä. Pääsääntöisesti erittelemme kysymyksiin annetut vastaukset vastausvaihtoehdoittain. Joitakin tuloksia kokosimme yhdistämällä kohdat ”täysin samaa mieltä” ja ”jonkin verran samaa mieltä” sekä ”jonkin verran eri mieltä” ja ”täysin eri mieltä”. Lisäksi olemme laittaneet liitteeksi taulukon (liite 3), josta näkyvät alkuperäiset vastausprosentit kunkin viiden eri vastausvaihtoehdon kohdalla.

9.1 Taustatietoja

Vastanneista 30 henkilöstä 22 (73,3 %) työskenteli kunnallisessa päiväkodissa, 5 (16,7 %) työskenteli ostopalvelupäiväkodissa ja 3 (10 %) yksityisessä päiväkodissa. Ainakin yksi isovanhempi-ikäinen työntekijä työskentelee 23 päiväkodin lapsiryhmässä (76,7 %).

Kyselyyn vastasivat yleisimmin päiväkodin johtajat, joita vastaajista oli 22 (73,3 %). Vastaajista 3 (10 %) oli varajohtajia ja muita vastanneita oli 5 (16,7 %). Muiden vastaajien työnimikkeitä olivat vastaava työntekijä, lastentarhanopettaja, perhepäivähoitaja, lastenhoitaja ja ryhmäperhepäiväkodin henkilökuntaa. Vastanneiden toiminta-alue oli jakautunut tasaisesti. Pääsääntöisesti hallinnollisissa johtotehtävissä toimi 10 (33,3 %) ja hallinnollisissa johtotehtävissä sekä lapsiryhmässä toimi 10 (33,3 %). Pääsääntöisesti lapsiryhmässä vastaajista toimi 9 (30 %). Yksi oli jättänyt vastaamatta tähän kysymykseen.

Vastaajista 16 (53,3 %) oli työkokemusta nykyisestä tehtävästään puolesta vuodesta kymmeneen vuoteen. Yhdeksällä (30 %) vastaajalla oli 21–36 työkokemusvuotta. Vastaajien kokemus nykyisessä työtehtävässä oli minimissään puoli vuotta ja maksimissaan 36 vuotta.

Päiväkodeissa hoidettavien lasten lukumäärät olivat 13 – 156 lasta. Keskimääräinen lapsiluku oli 67 lasta päiväkotia kohti. Alle 3-vuotiaiden lukumäärät vaihtelivat 0 – 33 lasta päiväkotia kohti ja yli 3-vuotiaiden lukumäärät vaihtelivat 9 – 127 lasta päiväkotia kohti. Päiväkodeissa oli keskimäärin 12 alle kolmivuotiaista lasta ja 55 yli 3-vuotiasta lasta.

MLL oli ottanut yhteyttä Kylämummi ja -vaari -toiminnan tiimoilta kuuteen päiväkotiin. Neljässä (13,3 %) päiväkodissa oli vierailut lasten luona MLL:n kylämummi tai -vaari. Lisäksi vastaajista 18 (63,3 %) kertoi päiväkodilla vierailleen muita isovanhempi-ikäisiä henkilöitä. Vierailijat olivat yksityishenkilöitä tai jonkin yhteisön kautta ohjautuneita. Vieraillevien isovanhempi-ikäisten taustatahoina mainittiin Harjulan setlementti, Liipolan lähiöseura ja eri seurakunnat. Erilaisen

yhteisöjen kautta vierailleita isovanhempi-ikäisiä oli käynyt viidellä (16,7 %) päiväkodilla. Kaikkiaan 14 (46,7 %) päiväkodissa oli vierailut lasten omia isovanhempia, alueen vapaaehtoisia asukkaita tai eläkkeelle jääneitä entisiä työntekijöitä. Yksityisenä henkilönä päiväkodissa vierailleita isovanhempi-ikäisiä henkilöitä käy noin puolessa päiväkodeista.

9.2 Isovanhempi-ikäisen ja lapsen välinen vuorovaikutus

Vastaajien mielestä lapset saavat riittävästi yksilöllistä huomiota päiväkodeissaan. Tätä mieltä olivat 10 (33,3 %) vastaajaa, jonkin verran samaa mieltä oli 19 (63,3 %). Yksi vastaaja (3,3 %) ei ollut samaa, eikä eri mieltä.

Vastaajista 23 (76,7 %) piti tärkeänä alle kouluikäisen mahdollisuutta olla vuorovaikutuksessa isovanhempi-ikäiseen henkilöön saadakseen näin tärkeitä elementtejä kasvunsa tueksi. Jonkin verran samaa mieltä väitteen kanssa oli seitsemän (23,3 %) vastaajaa. Suurin osa eli 28 (93 %) vastaajaa oli sitä mieltä, että vuorovaikutus isovanhempi-ikäisen kanssa rikastuttaa lapsen elämäkokemusta. Jonkin verran samaa mieltä oli kaksi (6,7 %) vastaajaa.

Vastaajista 27 (90 %) koki, että isovanhempi-ikäisen ja lapsen välinen vuorovaikutus välittää lapselle yhteiskunnan perinteitä. Vastaajista 3 (10 %) oli jonkin verran samaa mieltä. Vastaajista 24 (80 %) mielestä vuorovaikutus isovanhempi-ikäiseen kehittää lapsen ihmissuhdeosaamista. Neljä (13,3 %) vastaajaa oli jonkin verran samaa mieltä. Ei samaa, eikä eri mieltä oli yksi (3,3 %) vastaaja samoin kuin jonkin verran eri mieltä (3,3 %).

Vähän yli puolet (56,7 %) vastaajista olivat sitä mieltä, että isovanhempi-ikäinen lisää yhteisöllisyyttä osallistumalla päiväkodin toimintaan. Jonkin verran samaa mieltä oli 10 (33,3 %). Vastaajista yksi (3,3 %) oli jonkin verran eri mieltä isovanhemman tuomasta yhteisöllisyydestä päiväkotiin ja kaksi (6,7 %) vastaajaa ei osannut sanoa mielipidettä.

Vastaajista 23 (76,7 %) koki, että päiväkotit sopii hyvin eri sukupolvien väliseen kohtaamiseen. Jonkin verran samaa mieltä oli 7 (23,3 %). Kahdeksan (26,7 %) vastaajan mielestä isovanhempi-ikäisen ja alle kouluikäisen lapsen välistä vuorovaikutusta tulee lisätä päiväkotitoiminnan puitteissa. Vastaajista 17 (56,7 %) oli asiasta jonkin verran samaa mieltä, 4 (13,3 %) ei ollut samaa, eikä eri mieltä ja vain yksi (3,3 %) oli jonkin verran eri mieltä. Kymmenessä (33,3 %) päiväkodissa koettiin mahdolliseksi lisätä isovanhempi-ikäisen ja lapsen välistä vuorovaikutusta, 18 (60 %) oli jonkin verran tätä mieltä ja kahdessa (6,7 %) päiväkodissa ei oltu samaa, eikä eri mieltä.

Päiväkodissa vieraileva isovanhempi-ikäinen voi olla merkittävä malli lapselle. Täysin samaa mieltä oli 25 (83,3 %) ja jonkin verran samaa mieltä oli 4 (13,3 %) vastaajaa. Vain yksi (3,3 %) vastanneista oli jonkin verran eri mieltä. Yli puolet oli sitä mieltä, että heidän päiväkodissaan on lapsia, joille olisi erityistä hyötyä kontaktista isovanhempi-ikäiseen (täysin samaa mieltä oli yhdeksän eli 30 % ja jonkin verran samaa mieltä 14 eli 46,7 %). Vastanneista kuusi (20 %) ei ollut samaa, eikä eri mieltä ja vain yksi (3,3 %) vastaaja oli jonkin verran eri mieltä. Mieli-
pitemien jakautuminen vuorovaikutuksen merkittävyydestä esitettiin väittämiin on koottu taulukkoon 1.

TAULUKKO 1. Vastaajien mielipiteet ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkittävyydestä.

Ylisukupolvinen vuorovaikutus	Samaa mieltä	Ei mielipidettä	Eri mieltä
Lapset saavat riittävästi yksilöllistä huomiota.	96,7 %	3,3 %	
Lapselle vuorovaikutus on tärkeää.	100,0 %		
Vuorovaikutus rikastuttaa lapsen elämäkokemusta.	100,0 %		
Vuorovaikutus välittää yhteiskunnan perinteitä.	100,0 %		

Lisää yhteisöllisyyttä päiväkodissa.	90,0 %	6,7 %	3,3 %
Kehittää lapsen ihmissuhdeosaamista.	93,3 %	3,3 %	3,3 %
Päiväkoti on hyvä paikka sukupolvien kohtaamiseen.	100,0 %		
Ylisukupolvista vuorovaikutusta tulee lisätä päiväkodilla.	83,3 %	13,3 %	3,3 %
Ylisukupolvista vuorovaikutusta on mahdollista lisätä.	93,3 %	6,7 %	
Isovanhempi-ikäinen voi olla merkittävä malli lapselle.	96,7 %		3,3 %
Päiväkodissämme on lapsia jotka hyötyisivät kontaktista isovanhempi-ikäiseen.	76,7 %	20,0 %	3,3 %

9.3 Tietämys Kylämummi ja -vaari -toiminnasta

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Kylämummi ja -vaari -toiminta oli noin puolel-le vastaajista entuudestaan tuttua, ja puolelle taas vierasta (43,3 % tuttua, 50 % ei kovin tuttua). Vastaajista kaksi (6,7 %) ei osannut sanoa. Vastanneiden päiväko-deista yli puolessa ei ollut keskusteltu henkilökunnan kesken Kylämummi ja -vaari -toiminnasta ja vain viidesosassa (20 %) oli keskusteltu aiheesta. Vastaajista 14 (46,7 %) oli sitä mieltä, että yhteistyötä tarvitaan MLL:n kanssa koskien Ky-lämummi ja -vaari -toimintaa. 13 ei osannut sanoa (43,3 %) ja kolme (10 %) ei kokenut tarvetta yhteistyölle.

Seitsemän (23,3 %) vastaajaa kertoi tarkemmin millaista yhteistyötä tai tietoa ko-kee tarvitsevansa Kylämummi ja -vaari -toimintaan liittyen Mannerheimin Las-tensuojeluliiton Lahden yhdistys ry:ltä. Viisi (16,7 %) vastaajaa ilmaisi halun saa-da lisätietoa MLL:n Kylämummi ja -vaari -toiminnasta joko esitteen tai esittelyn muodossa. Kolme (10 %) vastaajaa koki yhteistyön Kylämummi ja -vaari -toiminnassa tarpeelliseksi. MLL:n haluttiin toteuttavan Kylämummi ja -vaari -toimintaa, kouluttavan ja koordinoivan toimintaa, järjestävän toiminnan osapuolil-

le yhteisiä tapaamisia ja arviointihetkiä sekä välittävän tietoa hyvistä jo toteutuneista toimintamalleista Kylämummi ja -vaari -toiminnassa. Kylämummi ja -vaari toimintaa koskeviin väittämiin annettujen vastausten jakautuminen on koottu taulukkoon 2.

TAULUKKO 2. Vastaajien tietämys Kylämummi ja -vaari -toiminnasta.

Tietämys Kylämummi ja -vaari -toiminnasta.	Samaa mieltä	Ei mielipidettä	Eri mieltä
Toiminta on minulle entuudestaan tuttua.	43,3 %	6,7 %	50,0 %
Päiväkotimme henkilökunnan kesken on keskusteltu toiminnasta.	20,0 %	20,0 %	60,0 %
Koen, että Kylämummi ja -vaari -toiminnassa tarvitaan yhteistyötä MLL:n kanssa.	46,7 %	43,3 %	10,0 %

9.4 Suhtautuminen Kylämummi ja -vaari -toimintaan

Vastanneista päiväkodeista 20 (66,7 %) suhtauduttiin myönteisesti Kylämummi ja -vaari -toimintaan. Vastaajista yhdeksän (30 %) ei osannut sanoa, ja vain yksi (3,3 %) oli jonkin verran eri mieltä. Vastaajista 28 (93,3 %) suhtautui myönteisesti Kylämummi ja -vaari -toimintaan, kaksi (6,7 %) ei osannut sanoa. 17 (56,6 %) vastaajaa piti kylämummi ja -vaaria toivottuna päiväkodin yhteistyökumppanina, kymmenen (33,3 %) ei osannut sanoa ja kolme (10 %) oli jonkin verran eri mieltä. 15 (50 %) vastaajaa oli täysin samaa mieltä siitä, että MLL on toivottu yhteistyökumppani päiväkodin kanssa. Jonkin verran samaa mieltä väittämän kanssa oli 11 (36,7 %), kolme (10 %) ei osannut sanoa ja yksi vastaaja (3,3 %) oli jonkin verran eri mieltä. Vastaajien Kylämummi ja -vaari -toimintaan antamien kommenttien jakautuminen on kuvattu taulukossa 3.

TAULUKKO 3. Suhtautuminen Kylämummi ja -vaari -toimintaan.

Kylämummi ja -vaari -toimintaan suhtautuminen.	Samaa mieltä	Ei mielipidettä	Eri mieltä
Päiväkodissamme suhtaudutaan myönteisesti.	66,7 %	30,0 %	3,3 %
Minä itse suhtaudun myönteisesti.	93,3 %	6,7 %	
Kylämummi tai -vaari on toivottu yhteistyökumppani päiväkotimme kanssa.	56,7 %	33,3 %	10,0 %
MLL on toivottu yhteistyökumppani päiväkotimme kanssa.	86,7 %	10,0 %	3,3 %

9.5 Kylämummin ja -vaarin ominaisuudet

Lähes kaikkien (96,7 %) vastaajien mielestä kylämummi tai -vaari saa olla tavallinen lapsista pitävä henkilö, eikä hänellä tarvitse olla sosiaali-, hoito- tai kasvatustalon koulutusta. Yksi vastaaja (3,3 %) oli jonkin verran eri mieltä väittämän kanssa. Lähes kaikkien (93,3 %) mielestä vapaaehtoinen kylämummi tai -vaari ei toimi päiväkodin henkilökunnan sijaisena ja on hyvä, että hän vierailee ilman varsinaista työtehtävää. Jonkin verran samaa mieltä väittämän kanssa oli kaksi (6,7 %). Täysin samaa mieltä siitä, että kylämummi tai -vaari ei ole päiväkodissa toimiessaan kasvatusvastuussa oli vastaajista 23 (76,7 %). Vastaajista viisi (16,7 %) oli jonkin verran samaa mieltä ja kaksi (6,7 %) ei ollut samaa, eikä eri mieltä.

Suurimman osan (96,7 %) mielestä kylämummi tai -vaari voi hyödyntää omia erityistaitojaan päiväkodissa ja jakaa omaa osaamistaan, tietämystään ja elämäkokemustaan. Yksi (3,3 %) vastaaja oli väittämän kanssa jonkin verran eri mieltä. Kylämummi ja -vaari -toiminnan mielekkyys on tärkeä tekijä myös itse kylämummille tai -vaarille melkein kaikkien (96,7 %) mielestä, yksi (3,3 %) ei ollut samaa, eikä eri mieltä.

Vastaajista 28 (93,3 %) mielestä on hyvä, että Kylämummi ja -vaari -toiminnassa on mukana erilaisia ihmisiä, joita yhdistää halu olla läsnä lasten arjessa ja antaa omaa aikaansa lapsille. Jonkin verran eri mieltä oli kaksi (6,7 %).

Väittämä ”kylämummin ja -vaarin tulisi käydä toimintaan ohjaava kurssi ennen päiväkotiin tuloa” jakoi eniten mielipiteitä. Tätä mieltä oli 20 (66,7 %). Väittämän kanssa eri mieltä oli 4 (13,4 %) ja viidesosa 6 (20 %) ei ollut samaa, eikä eri mieltä. Lähes kaikkien (96,7 %) mielestä yhteiset pelisäännöt on sovittava päiväkodin ja kylämummin tai -vaarin kanssa ennen vierailujen aloittamista. Yksi (3,3 %) vastaaja oli jonkin verran eri mieltä.

Lisäksi vastaajilta tiedusteltiin mielipidettä, millaisista asioista, käytännöistä ja säännöistä tulisi sopia kylämummin tai -vaarin kanssa ennen vierailuja päiväkodilla. Tähän kysymykseen vastasi kaikkiaan 24 (80 %) henkilöä. Lähes jokainen vastauksen antaneista, eli 21 (70 %) vastaajaa, mainitsi ennalta käsiteltäviksi asioiksi päiväkodin käytännöistä sopimisen. Ennalta sovittaviksi asioiksi vastaajat mainitsivat yhteistyöajankohdat, vierailujen keston ja tiheyden, turvallisuusasiat, vastuukysymykset, vaitiolovelvollisuuden sekä päiväkodin tavat, säännöt ja arvot. Lisäksi yksittäiset vastaajat mainitsivat esiin otettavina asioina päiväkodin päivä- ja viikkorytmin, kasvatuskäytännöt sekä mahdolliset lasten erityistarpeet. Yksittäiset vastaajat pitivät tarpeellisena huomioida myös kylämummin tai -vaarin erityistaidot, mitä kylämummi tai -vaari haluaa itse tehdä sekä kylämummin tai -vaarin jaksamisen huomioimisen. Vastaajista kuusi (20 %) mainitsi, että yhdessä kylämummin tai -vaarin kanssa tulee miettiä ja kehittää toimintaa niin, että toiminta olisi molemmin puolin mielekästä sekä tarkastella yhdessä millaisia toiveita ja odotuksia toiminnan suhteen on puolin ja toisin. Vastaajien näkemykset kylämummin ja -vaarin ominaisuuksista on koottu taulukkoon 4.

TAULUKKO 4. Vastaajien näkemyksiä kylämummin ja -vaarin ominaisuuksista.

Kylämummin ja -vaarin ominaisuudet	Samaa mieltä	Ei mielipidettä	Eri mieltä
Hän on tavallinen henkilö, joka pitää lapsista.	96,7 %		3,3 %
Hän ei ole sijainen, vaan vierailee päiväkodissa ilman varsinaista työtehtävää.	100,0 %		
Hän ei ole toimiessaan kasvatusvastuussa.	93,3 %	6,7 %	
Hän voi hyödyntää omia erityistaitojaan.	96,7 %		3,3 %
On tärkeää, että vapaaehtoinen kylämummi tai -vaari kokee toiminnan mielekkäänä.	96,7 %	3,3 %	
Riittää, että hän haluaa antaa aikaansa lapsille ja olla läsnä heidän arjessa.	93,3 %		6,7 %
Hänen tulisi käydä perehdytyskurssi ennen vierailuja.	66,7 %	20,0 %	13,3 %
Ennen vierailujen toteutumista on yhdessä sovittava toimintakäytännöistä.	96,7 %		3,3 %

9.6 Kylämummi ja -vaari päiväkodin arjessa

Vastaajista 25 (83,4 %) oli sitä mieltä, että Kylämummi ja -vaari -toiminta on luonteva lisä päiväkodin arkeen. Väitteen kanssa neljä (13,3 %) ei ollut samaa, eikä eri mieltä ja yksi (3,3 %) oli jonkin verran eri mieltä. 22 (73,3 %) vastaajaa oli sitä mieltä, että päiväkodin arjessa on tilaa kylämummille tai -vaarille. Kuusi (20 %) vastaajaa ei ollut samaa, eikä eri mieltä ja kaksi (6,7 %) vastaajaa oli jonkin verran eri mieltä. Kaikkien vastaajien (100 %) mielestä kylämummi tai -vaari voi mainiosti esimerkiksi lukea lapsille kirjoja, leikkiä lasten kanssa tai järjestää lapsille vaikka luontorasteja.

Vastaajista 29 (96,6 %) mielestä Kylämummi ja -vaari -toiminnassa päiväkotilapselle on tärkeää kylämummin tai -vaarin läsnäolo, lapsen kuunteleminen sekä lapsen tukeminen ja rohkaisu. Yksi (3,3 %) vastaaja ei ollut samaa, eikä eri mieltä.

Tahdoimme kyselymme kautta myös tiedustella johtajien mielipidettä siitä, soveltuuko toiminta erityisesti jollekin tietylle ikäryhmälle. Laadimme kolme väittämää ikäryhmittäin, joissa totesimme toiminnan antavan eniten alle 3-vuotiaille, 3-5-vuotiaille ja yli 5-vuotiaille päiväkotilapsille. Nämä kolme väittämää osoittautuivat jälkeensä kokonaisuutena hankalasti tulkittaviksi sekä analysoitaviksi, sillä niihin pystyi vastaamaan monellakin tapaa. Katsoimme jokaisen kyselylomakkeen läpi yksittäin. Jos vastaaja oli kaikkiin kolmeen väittämään vastannut samoin, tulkitsimme, että toiminta soveltuu kaikille ikäryhmille yhtä hyvin. Moni oli arvioinut toiminnan soveltuvan yhtä hyvin kaikille luokitelluille ikäryhmille. Viisi (16,7 %) vastaajaa koki toiminnan soveltuvan parhaiten 3-5-vuotiaille ja kaksi (6,7 %) yli 5-vuotiaille. Yhden (3,3 %) vastaajan mielestä se soveltui ehdottomasti parhaiten alle 3-vuotiaille.

Kylämummi tai -vaari voisi vieraila päiväkodilla säännöllisesti 24 (80 %) vastaajan mielestä. Vastaajista neljä (13,3 %) ei ollut samaa, eikä eri mieltä, yksi (3,3 %) oli hieman eri mieltä ja yksi (3,3 %) oli täysin eri mieltä. Kylämummin tai -vaarin tulee vieraila aina samassa lapsiryhmässä viiden (16,6 %) vastaajan mielestä, 12 (40 %) vastaajaa ei ollut samaa eikä eri mieltä ja 13 (43,3 %) oli eri mieltä.

Vastaajista 6 (20 %) kertoi päiväkotitoiminnan puitteissa pystyttävän tarjoamaan samoja asioita, joita kylämummi tai -vaari toisi päiväkotiin. Vastaajista 13 (43,3 %) ei ollut samaa eikä eri mieltä väitteen kanssa ja 11 (36,7 %) oli eri mieltä. Noin kolme neljäsosaa 23 (76,7 %) koki Kylämummi ja -vaari -toiminnan olevan tervetullutta päiväkotiin. Vastaajista viisi (16,7 %) ei ollut samaa eikä eri mieltä ja kaksi (6,6 %) oli eri mieltä.

Vapaaehtoinen isovanhempi-ikäinen on tervetullut vierailemaan viikoittain viidesosassa (20 %) vastaajien päiväkodeista. Vastaajista 12 (40 %) halusi vierailuja 1-2 kertaa kuukaudessa, kolme (10 %) noin joka toinen kuukausi ja kolme (10 %) ei lainkaan. Tähän kysymykseen vastasi kaikkiaan 24 (80 %), eli kuudessa paperissa tämä kohta oli jätetty tyhjäksi.

Kysymykseen, millaisia esteitä vastaaja näkee Kylämummi ja -vaari -toiminnan tulolle päiväkotiin, vastauksen antoi 18 (60 %) henkilöä, joista kuusi (20 %) vas-

taajaa ei nähnyt minkäänlaisia esteitä toiminnan tulolle. Kahdessa (6,7 %) päiväkodissa oli jo vastaavaa toimintaa, eikä Kylämummi ja -vaari -toiminnalle ollut tarvetta. Samassa yhteydessä vastaajat kuitenkin mainitsivat, että ellei vastaavaa toimintaa jo olisi, olisi kylämummi tai -vaari erittäin tervetullut. Vastaajista 10 (33,3 %) ei nähnyt esteitä Kylämummi ja -vaari -toiminnan tulolle, kunhan huomioidaan päiväkodin normaali työsuunnittelu. Lisäksi vastaajat kokivat, että toiminnan tulee olla päiväkotiryhmien tarpeen ja halun mukaista. Päiväkodin arki oli jonkun vastaajan kertoman mukaan erityisen strukturoitua ja vierailun tulisi tapahtua aina samana viikonpäivänä. Päivittäisen aikataulutuksen arveltiin muodostuvan päiväkodin arjessa toiminnan esteeksi tai tuovan vanhemmalle ihmiselle kiireen tuntua.

Vastaajat mainitsivat Kylämummi ja -vaari -toiminnan esteiksi tulokkaan rikostaustan, sairauden tai päihdeongelman. Myös yhteistyön mahdollinen sujumattomuus päiväkodin henkilökunnan ja kylämummin tai -vaarin välillä voi muodostua esteeksi. Esiin tuli lisäksi huoli siitä, kuinka isovanhempi-ikäinen saa vilkkaan lapsiryhmän haltuun. Kertaalleen mainittiin myös mahdollinen vanhempien tai henkilökunnan vastustus.

Kylämummi ja -vaari -toiminnassa nähtiin paljon mahdollisuuksia ja etuja päiväkodin arjen lisänä. Vastauksen antoi 22 (73,3 %) vastaajaa. Vastaajista 18 (60 %) kertoi lapselle koituvista toiminnan eduista ja yhdeksän (30 %) vastaajaa kylämummille tai -vaarille koituvista hyödyistä. Vastaajat kertoivat Kylämummi ja -vaari -toiminnan tuovan jotain uutta ja olisi hienoa saada päiväkotiin henkilö, jolla on aikaa olla läsnä, kuunnella, kertoa tarinoita ja opettaa esimerkiksi kädentaitoja.

Vuorovaikutuksellaan lapsiin kylämummi tai -vaari rikastuttaa päiväkodin arkea, tarjoaa sylin sekä tuo tietynlaista turvallisuuden tunnetta ja iloa päiväkodin arkeen. Lapset saavat tutustua vanhempaan ikäluokkaan ja vierailut mahdollistavat elämäkokemusten ja perinteiden siirtymisen. Vierailut voivat esimerkiksi tuoda lapsille mahdollisuuden kielen rikastuttamiseen kuullessaan varhaisempien sukupolvien puhetyyliä ja entisaikain sanastoa.

Kylämummin tai -vaarin vierailujen koettiin antavan mallia isovanhemman roolista niille lapsille, joilla ei ole omia isovanhempia tai muita iäkkäitä läheisiä. Näin lapset oppivat myös hyväksymään erilaisuutta ja vanhuutta. Tutustuminen vanhempaan ikäluokkaan mahdollistaa lasten kunnioituksen vanhempia ihmisiä kohtaan ja sukupolvien välistä kuilua voidaan yhteistyöllä ja keskinäisellä vuorovaikutuksella kaventaa.

Vuorovaikutus eri sukupolvien kanssa on tervetullutta kokemusten ja elämysten vaihtoa puolin sekä toisin ja uudet ihmiskontaktit rikastuttavat kaikkien osallisten elämää. Eri-ikäisten yhteistoiminta tuo virkistystä myös ikääntyvän ihmisen arkeen. Vastavuoroisesti sekä lapset että kylämummi tai -vaari saavat ihmiskontakteja, joita heillä ei välttämättä omassa arjessaan ole. Kylämummi ja -vaari -toiminta mahdollistaa molemminpuolisen sukupolvien välisen tiedonsiirron. Ikäihmisten on hyvä tutustua uusien sukupolvien elämään, joka eroaa aikaisempien sukupolvien elämästä. Kolme (10 %) vastaajaa koki Kylämummi ja -vaari -toiminnan mahdollisuudet hyvinä, esitti kiinnostuksensa toiminnan alkamiselle ja koki toiminnassa olevan päiväkodin arkeen sopivia kasvatuksellisia mahdollisuuksia vaikka kuinka paljon.

Kyselyyn vastanneista henkilöistä kymmenen (33,3 %) antoi vielä lisäpalautetta koskien Kylämummi ja -vaari -toimintaa tai tämän tutkimuksen toteutusta. Seitsemän (23,3 %) vastaajan mielestä Kylämummi ja -vaari -toiminta on hienoa ja tärkeää toimintaa, jonka kehittämisen muutama vastaaja mainitsi tärkeäksi. Yksi (3,3 %) vastaaja ihmetteli, miksi ei ole aiemmin saanut tietoa Kylämummi ja -vaari -toiminnasta. Samoin yksi (3,3 %) vastaaja mainitsi tässä yhteydessä vastaavan toiminnan jo olevan käynnissä, eikä MLL:n Kylämummi ja -vaari -toiminnalle sen tähden ollut tarvetta juuri nyt. Neljä (13,3 %) vastaajaa koki, että Kylämummi ja -vaari -toiminta ei vielä ole kovin tuttua tai se on vieras toimintatapa. Taulukkoon 5 on koottu vastaajien mielipiteitä koskien Kylämummi ja -vaari toimintaa päiväkodin arjessa.

TAULUKKO 5 . Vastaajien ajatuksia Kylämummi ja -vaari -toiminnan soveltuvuudesta päiväkodin arkeen.

Kylämummi ja -vaari -toiminta	Samaa mieltä	Ei mielipidettä	Eri mieltä
On luonteva lisä päiväkotien arkeen.	83,3 %	13,3 %	3,3 %
Toiminnalle on tilaa arjessa.	73,3 %	20,0 %	6,7 %
Tärkeää on kylämummin tai -vaarin läsnäolo ja lapsen kuunteleminen, tukeminen sekä rohkaisu.	96,6 %	3,3 %	
Kylämummi tai -vaari voisi vieraillla säännöllisesti.	80,0 %	13,3 %	6,7 %
Vierailujen tulee tapahtua aina samassa lapsiryhmässä.	16,6 %	40,0 %	43,3 %
Päiväkodissa pystytään jo tarjoamaan vastaavaa.	20,0 %	43,3 %	36,7 %
Toiminta on tervetullutta.	76,7 %	16,7 %	6,7 %

9.7 Vastaukset päiväkodeista, joissa on ollut Kylämummi ja -vaari -toimintaa

Kylämummi ja -vaari -toimintaa on ollut neljässä (13,3 %) päiväkodissa. Kyselylomakkeen viimeiset kysymykset osoitimme ainoastaan heille (kysymykset 54 – 65). Kaikki neljä vastaajaa olivat tyytyväisiä nyky muodossaan toimintaan ja he olivat saaneet riittävästi tietoa toiminnasta ennen sen alkua. Toiminta oli myös vastannut ennako-odotuksia. Yksi vastaaja oli väittämän kanssa jonkin verran eri mieltä. Vastaajien vähäisyydestä johtuen analysoimme vastaukset vain lukumäärinä.

Kylämummi tai -vaari oli näissä päiväkodeissa vierailnut viikoittain tai 1-2 kertaa kuukaudessa. Kaksi vastaajaa kertoi vapaaehtoisen vierailleen päiväkodissa vii-

koittain. Kolme mainintaa tuli vastausvaihtoehdolle 1-2 kertaa kuukaudessa. Vastaa-
jia oli kaikkiaan neljä, mutta yksi vastaaja oli ympeyryntynyt kaksi vaihtoehtoa.
Käyntikertojen lukumäärä oli vastaajien mielestä sopiva. Kylämummi tai -vaari
on saanut toimia päiväkodeissa mieltymystensä mukaan. Kolme vastaajaa neljästä
kerto, että päiväkodissa oli ohjeistettu kylämummi tai -vaaria lasten kanssa toi-
mimisessa. Kahden päiväkodin henkilökunta antoi myönteistä ja kannustavaa pa-
lautetta toiminnasta sekä yksi vastaaja kertoi henkilökunnan kokeneen toiminnan
erittäin hyvin pienten lasten ryhmään sopivaksi. Vastaajista yksi mainitsi henkilö-
kunnan kokeneen toiminnan nykymuodossaan hyväksi, eikä henkilökunnan anta-
mia kehitysehdotuksia kertynyt lainkaan. Yksi vastaaja neljästä toivoi tarkempaa
valintaa Kylämummi ja -vaari -toimintaan hakeutuville. Vastaajan kokemuksesta
henkilökunta ei ehdi opastaa kylämummi tai -vaaria, eikä erikseen järjestettyä
ohjelmaa sovi muutenkin kiireiseen päiväkodin arkeen, vaan vierailujen tulisi so-
pia päiväkodin normaaliin arkeen.

Lasten antamaa palautetta Kylämummi ja -vaari -toiminnasta antoi kolme vastaa-
jaa neljästä. Lapset olivat pitäneet kovasti ja suhtautuneet luontevan avoimesti
kylämummiin tai -vaariin, nauttineet hänen seurastaan ”täysin siemauksin” ja las-
ten antama palaute oli ollut kokemuksellista ja silmin havaittavaa. Lasten van-
hemmilta saadusta palautteesta kertoi kaksi vastaajaa neljästä. Vanhemmat olivat
antaneet Kylämummi ja -vaari -toiminnasta hyvää palautetta. He olivat kokeneet
tärkeäksi, että päiväkodilla on oma mummi tai vaari.

Kylämummi ja -vaari -toiminnan kehittämistoi-veisiin vastasivat kaksi neljästä
kyselyyn osallistuneesta. Toimintaa koettiin voivan kehittää yhdessä päiväkodin
ja kylämummin tai -vaarin kanssa vaikka minkälaiseksi, osapuolten innostuksen ja
voimavarojen mukaan. Kylämummi ja -vaari -toiminnan kehittämiseksi ehdotet-
tiin yhteistä pohdintaa ja keskustelua.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

10.1 Isovanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus

Vastaajat pitivät tärkeänä isovanhempi-ikäisen ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Heistä lähes kaikki näkivät sen rikastuttavan lapsen elämää ja kylämummi tai -vaari koettiin myös merkittäväksi malliksi lapsille. Eri sukupolvien välisen kanssakäymisen nähtiin välittävän perinteitä ja tuovan ihmissuhdeosaamista. Päiväkoti koettiin lähes kaikkien vastaajien taholta hyväksi paikaksi eri sukupolvien väliseen kohtaamiseen. Vastaajat kokivat myös, että isovanhempi-ikäisen ja lapsen välistä vuorovaikutusta tulisi lisätä yleisesti päiväkotitoiminnassa.

Lähes kaikkien vastaajien mielestä lapsi saa riittävästi yksilöllistä huomiota päiväkodissa. Tämä oli mielestämme positiivisesti yllättävä tulos, sillä muutamassa kyselylomakkeessa pisti silmiin päiväkotiarjen kiireisyys ja läsnä olevan aikuisen puute.

10.2 Tietämys Kylämummi ja -vaari -toiminnasta

Kylämummi ja -vaari -toiminta oli entuudestaan tuttua vain osalle ja harvassa päiväkodissa oli henkilökunnan kesken keskusteltu tästä toiminnasta. Vastaajat halusivat toiminnasta lisää tietoa ja moni myös koki kaipaavansa yhteistyötä Mannerheimin Lastensuojeluliiton kanssa Kylämummi ja -vaari -toiminnan tiimoilta. Tästä voi päätellä, että toiminnasta innostuneita päiväkoteja on enemmänkin, jolloin ainakin päiväkotien puolesta toimintaa olisi mahdollista laajentaa. Toisaalta Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry:n toiminnanjohtajan mukaan tarkoituksena ei ole ollut tietoisesti markkinoida toimintaa, sillä toiminnan laajentamiseen ei välttämättä löydy riittävästi vapaaehtoisia kylämummeja ja -vaareja. Toimintaa laajennetaan sitä mukaa, kun uusia vapaaehtoisia ilmaantuu. Tämän jälkeen vapaaehtoisen toiveiden mukaan etsitään sopivan matkan päästä päiväkoti, joka olisi halukas lähtemään toimintaan mukaan. (Malinen 2010.)

Yllätyimme siitä, miten monessa päiväkodissa oli muiden organisaatioiden tai järjestöjen kautta isovanhempi-ikäisiä kävijöitä. Myös yksityisiä tahoja, kuten naapureita ja muita vapaaehtoisia vieraili päiväkodeilla. Tämä kertoo päiväkotien mielenkiinnosta tämän kaltaista toimintaa kohtaan sekä avoimuutta erilaisille yhteistyötahoille. Vapaaehtoisia tarjoavien tahojen määrää selittää osaltaan vapaaehtoistyön suosion nousu ja heidän näkyvämpi rekrytointi.

Suurin osa vastaajista suhtautui myönteisesti Kylämummi ja -vaari -toimintaan. Päiväkodin muiden työntekijöiden suhtautuminen oli myös melko myönteistä. Eroja voi tuoda se, ettei vastaaja välttämättä osaa sanoa muiden työntekijöiden mielipiteistä, jolloin on helpompaa valita kohta ”ei samaa, eikä eri mieltä”.

10.3 Kylämummi ja -vaari -toiminta päiväkodin arjessa

Suurimman osan mielestä on hyvä, että toiminnassa on mukana erilaisia ihmisiä, joita yhdistää halu antaa aikaansa lapsille. Joidenkin mielestä pelkkä halu lasten kanssa toimimiseen ei riitä. Pohdimme mahdollisuutta siihen, että vapaaehtoinen hakeutuu päiväkotiin korvatakseen omia puuttuvia kontakteja omiin lapsenlapsiin tai hakeakseen vuorovaikutusta työntekijöiden kanssa. Meistä on tärkeää, että vapaaehtoinen on kiinnostunut myös antamaan lapsille jotain itsestään ja rikastuttamaan lasten kokemusmaailmaa. Toiminnan tulisi olla vastavuoroista.

Monet olivat sitä mieltä, että kylämummin ja -vaarin tulisi käydä toimintaan ohjaava kurssi ennen päiväkotiin tuloa. Toiminnan periaatteena on, että säännöistä sovitaan jo ensitapaamisella (Malinen 2010). Yksi mahdollisuus olisi kehittää perehdytystä varten lomake, jolloin kaikki olennaiset asiat tulisi käytyä läpi jokaisen vapaaehtoisen kohdalla (Malinen 2010). Silti olisi hyvä, jos vapaaehtoisen kysymyksille jäisi myös arjessa aikaa. Aineiston perusteella välittyi sellainen kuva, ettei päiväkotien arjessa välttämättä jää aikaa vapaaehtoisen opastamiselle.

Kylämummin tai -vaarin toimenkuva ei ole ilmeisesti kaikille vastaajille selvä. Yksi vastaaja oli huolissaan siitä, miten isovanhempi-ikäinen saa vilkkaan ryhmän haltuun. Suurin osa kyselyyn vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, ettei kylämummi

tai -vaari ole päiväkodissa toimiessaan kasvatustuessa. Toiminnan tarkoituksena ei olekaan se, että vapaaehtoinen vastaisi ryhmän hallinnasta, vaan vastuu ryhmän toiminnasta on aina työntekijöillä. Yksi vastaaja mielsikin kasvatustuessa vastuuksi omista tekemisistä ja toiminnasta, ei niinkään viralliseksi kasvatustueksi.

Kiireeseen viittaa myös se, että kaksi vastaajaa oli jonkin verran eri mieltä väitteen ”päiväkotimme arjessa on aikaa kylämummille tai -vaarille” kanssa. Tätä kiireen tunnetta voi luoda tarkasti strukturoidut aikataulut ja toiminnallisten tuokioiden täyttämä päivä, jolloin lapsille ei välttämättä jää aikaa vapaalle leikille tai rentoutumiseen. Yhden vastaajan mielestä ”päiväkodin päivittäinen aikataulutus voi tuoda vanhemmalle ihmiselle kiireen tunteen”. Eikö aikataulutus tuo silloin myös lapselle kiireen tunteen?

Hektisyys ei välttämättä ole osa kaikkien päiväkotien arkea, mutta joidenkin vastausten perusteella kiire saattaa muodostua Kylämummi ja -vaari -toiminnan esteeksi. Toisaalta yksi vastaaja näki että tällaisissa päiväkodeissa kylämummille tai -vaarille olisi enemmän tarvetta olla antamassa henkilökohtaista huomiota lapsille.

Tahdoimme myös tutkia mille ikäryhmälle vastaajien mielestä Kylämummi ja -vaari -toiminta antaa eniten. Vastauksissa suurimmassa osassa nähtiin, ettei iällä ole merkitystä. Ne vastaajat, jotka kokivat tietyn ikäryhmän hyötyvän toiminnasta eniten, pitivät parhaana 3-5-vuotiaiden ryhmää. Myös suurin osa MLL:n vapaaehtoisista olivat kokemuksesta huomanneet, että kyseinen ikäryhmä soveltuu toimintaan parhaiten. Tämän ikäiset ottavat toiminnan vastaan hyvin eivätkä suhtaudu niin varauksella kuin ehkä isommat lapset. (Malinen 2010.) Toisaalta yksi kyselyyn vastanneesta oli selkeästi sitä mieltä, että toiminta soveltuu erityisen hyvin pienten ryhmään.

Koemme, että Kylämummi ja -vaari -toiminta soveltuu kaiken ikäisille ja antaa jokaiselle jotakin. Aivan pienelle lapselle vapaaehtoinen voi antaa lämpöisen sylin ja huomionsa. Isomman lapsen kanssa kylämummi ja -vaari voi tehdä jo hieman vaativampia asioita, kuten erilaisia kädentöitä. Isommat lapset voivat joskus olla ennakkoluuloisia ja kyseenalaistaa uuden ihmisen, mutta tutustuessaan vapaaeh-

toiseen voi tämäkin mielestämme vähentyä. Ikäihmiset saavat myös lisää tietoa tämän ajan lapsuudesta ja siten uutta näkökulmaa nuorempiin ihmisiin. Toisaalta lapset saavat myös tietoa entisajan elämästä.

Monet vastaajat olivat sitä mieltä, ettei kylämummin tai -vaarin tule vieraila samassa lapsiryhmässä. Tämä oli yllättävä tieto, sillä oletimme, että toiminnassa koettaisiin tärkeäksi säännöllisyys ja jatkuvuus. Tämän takia olisi tärkeää, että kylämummi tai -vaari vierailee aina samassa lapsiryhmässä, jolloin kylämummi tai -vaari ja lapset tulisivat toisilleen tutummiksi. Säännölliset vierailut mahdollistaisivat myös pidempiaikaiset projektit. Toisaalta jaettaessa kylämummien tai -vaarien vierailut tasapuolisesti eri ryhmien kesken, tarjottaisiin kaikille mahdollisuus kontaktiin kylämummin tai -vaarin kanssa.

Tahdoimme myös selvittää, kuinka usein kylämummi tai -vaari voisi vieraila vastanneiden päiväkodeissa. Vastaajista suurin osa (40 %) piti parhaana vierailutiheytenä 1-2 kertaa kuukaudessa ja viikoittainkin vierailu sai kannatusta (20 %). Toiminta on suurimpaan osaan päiväkodeista tervetullutta ja siihen oltaisiin valmiita sitoutumaan säännöllisesti. Yhden vastaajan mukaan toiminta on mahdollista, jos se otetaan huomioon normaalissa työsuunnittelussa. Yhden vastaajan mielestä toiminnalle ei ole estettä, jos se tapahtuu aina samaan viikonpäivään. Näistä kommentteista päätellen osalle päiväkodeista on tärkeää, että toiminnalle varataan tietty, selkeä aika päiväkodin arjesta. Tämä huomio tukee myös aiempaa havaintoa arjen struktuurin tärkeydestä päiväkodeissa. Muutamat vastaajat ajattelivat myös kylämummin tai -vaarin jaksamista, etteivät he rasittaisi itseään liiaksi päiväkotivierailuilla.

Osa vastaajista mainitsi myös henkilökemioiden merkityksen Kylämummi ja -vaari -toiminnan toteutumisen edellytyksenä. Pohdimme kuinka paljon näillä kemioilla on merkitystä ja kenen kannalta. Mielestämme on tärkeintä, että vuorovaikutus vapaaehtoisen ja lasten välillä toimii ja se on myös tärkein osa toimintaa. Vapaaehtoisen ei tulisi vieraila päiväkodissa luodakseen kontakteja ainoastaan työntekijöihin, sillä toiminnan keskiössä on lapsen ja vapaaehtoisen välinen vuorovaikutus.

Suurin osa vastaajista ei osannut sanoa tai oli eri mieltä siinä pystyykö heidän päiväkotinsa tarjoamaan samoja asioita kuin mitä kylämummi tai -vaari tarjoaisi. Tämä osaltaan kertoo tämän kaltaisen toiminnan tarpeellisuudesta. Toisaalta toiminta saattoi olla vastaajille vierasta eivätkä he siksi osanneet sanoa tarjoaako heidän päiväkotinsa lapsille jo vastaavia asioita. Osa vastaajista ei nähnyt tarvetta tämänkaltaiselle toiminnalle, sillä heidän päiväkodeissaan on iäkkäämpiä työntekijöitä ja jo eläkkeelle siirtyneetkin työntekijät saattavat vieraillla siellä. Toisaalta nämä henkilöt ovat päiväkodissa työntekijän roolissa ja tietyssä vastuussa, kun taas vapaaehtoiset toimivat ilman näitä velvoitteita.

10.4 Kokemukset toiminnasta

Kyselyyn vastanneista päiväkodeista neljässä oli ollut kokemusta Kylämummi ja -vaari -toiminnasta. Heidän kokemuksensa olivat pääasiassa positiivisia ja niin lapset kuin heidän vanhempansakin ovat olleet tyytyväisiä. Toiminta oli melkein kaikilla vastannut ennako-odotuksia. Väitteeseen ”kylämummi ja -vaaria on ohjeistettu päiväkodissamme lasten kanssa toimimisesta” oli suurin osa vastannut olleensa samaa mieltä. Yksi oli ollut jonkin verran eri mieltä molempien väittämiensä kanssa. Pohdimme, mahtaisiko päiväkodin ohjeistuksen puuttumisessa olla syy siihen, ettei toiminta vastannut odotuksia. Näiden kahden asian välistä yhteyttä ei voi yleistää, sillä tätä mieltä oli ollut vain yksi henkilö.

Suurin osa vastaajista oli tyytyväisiä toimintaan nyky muodossaan, mutta mahdollinen kehittäminen voisi tapahtua yhdessä pohtien ja keskustellen. Yhdessä vastauksessa toivottiin myös tarkempaa valintaa kylämummiksi ja -vaariksi.

Kehittämisehdotuksia tuli melko vähän. Vastaajat, joilla oli kokemusta toiminnasta, olivat pääosin tyytyväisiä. Kehitysehdotuksena oli kylämummeille ja -vaareille järjestettävä toimintaan ohjaava kurssi ennen päiväkotitiin tuloa. Kylämummi ja -vaari -toiminnan tunnetuksi tekeminen on vielä kesken, sillä kuudesosa vastanneista ilmaisi tarvitsevansa lisää tietoa kyseisestä toiminnasta. Tämän tutkimuksen myötä saadaan jaettua tietoa Kylämummi ja -vaari -toiminnasta.

10.5 Jatkotutkimusaiheita

Jatkotutkimusaiheiksi sopisi lasten vanhempien Kylämummi ja -vaari -toiminnasta kertyneiden kokemusten tutkiminen. Myös päivähoidon henkilökunnalle suunnattu mielipidetutkimus päivähoidon sisällöstä sekä lapsen kasvua ja kehitystä tukevista tekijöistä auttaisi hahmottamaan päivähoidon arkea ja sinne tarjottavan vapaaehtoistyön luonnetta.

Lahden ja Nastolan alueen kylämummien ja -vaarien kokemuksia, valmiuksia ja motiiveja ryhtyä vapaaehtoiseksi voisi tutkia. Vastaavanlaisia tutkimuksia on vapaaehtoisten näkökulmasta, mutta paikallisen tiedon saaminen on mielestämme tärkeää toiminnan kehittämiseksi. Tutkimuksemme toi ilmi, että päiväkodeissa vierailee isovanhempia myös muiden toimijoiden kautta. Yhtenä tutkimuksen aiheena voisikin olla näiden eri toimijoiden järjestämän toiminnan vertaileminen.

Tutkimalla monipuolisesti eri tahojen ajatuksia ja mielipiteitä ylisukupolvisen vuorovaikutuksen merkityksellisyydestä voitaisiin Kylämummi ja -vaari -toimintaa kehittää yhdessä päiväkotien toiminnan kanssa entistä paremmin huomioimaan lapsen etu ja tarpeet. Tutkimustyön tuloksena olisi mahdollisuus kehittää MLL:n ja päiväkotien välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä, jolla edistetään vapaaehtoistyön lisäämistä päiväkodeissa. Eri tahojen yhteistyölle on eduksi tuntea muiden osallisten mielipiteet, arvot ja asenteet, jotta kaikilla on yhteinen visio siitä mitä yhteistyöllä halutaan ja kuinka yhteistyötä käytännössä on toteutettava.

11 YHTEENVETO

Halusimme selvittää miten päiväkodinjohtajat kokivat isovanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen merkityksen lapsen kehityksen kannalta. Vastaajat näkivät isovanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen tärkeänä. Väittämistä eriäviä mielipiteitä oli hyvin vähän. Tämä tukee olettamustamme, että ylisukupolvinen toiminta on hyväksi lapsen kehitykselle. Kylämummin tai -vaarin vierailut antavat mallia isovanhemman roolista ja lapsi oppii hyväksymään erilaisuutta ja vanhuutta. Vuorovaikutus isovanhempi-ikäiseen kehittää lapsen itsetuntoa. Lisäksi lapselle kehittyy kunnioitus vanhempia ihmisiä kohtaan ja sukupolvien välinen kuilu kuroutuu. Molemmat osapuolet oppivat toisiltaan uusia asioita.

Lisäksi tutkimme päiväkodinjohtajien mielipiteitä Kylämummi ja -vaari -toiminnasta. Suurin osa vastaajista suhtautui toimintaa myönteisesti ja toiminta oli tuttua vajaalle puolelle vastaajista. Meille selvisi myös, että monissa päiväkodeissa oli jo vastaavanlaista toimintaa järjestetty muuta kautta.

Tutkimme myös miten Kylämummi ja -vaari -toiminta soveltuu päiväkodin arkeen johtajien näkökulmasta. Monien mielestä toiminnalle ei ole esteitä, kunhan kylämummin tai -vaarin käyntikerrat ovat tiedossa jo etukäteen ja ne otetaan huomioon jo suunnitteluvaiheessa. Toiminta koettiin parhaaksi 3-5-vuotiaiden lasten ryhmissä. Vastaajat eivät pitäneet olennaisena asiana sitä, että kylämummi tai -vaari vierailee aina samassa lapsiryhmässä. Monet pitivät toimintaa tervetulleena päiväkodin arkeen. Mahdollisiksi esteiksi muodostuivat päiväkodin arjen struktuuri ja hektisyys. Tämän takia vapaaehtoisen opastukselle ei aina jää aikaa. Työntekijöiden tai vanhempien vastustus ja vapaaehtoisen päihde- tai mielenterveysongelmat voisivat myös olla esteenä.

12 POHDINTA

Tutkimuksemme aihe oli mielestämme ajankohtainen, sillä vapaaehtoistyö eri muodoissaan on viime aikoina ollut paljon esillä. Tutkimus tuotti käytännönläheistä tietoa MLL:n Kylämummi ja -vaari -toiminnan toteuttamisesta päiväko-deissa. Positiiviset palautteet ja päiväkotien antamat omat toivomukset toiminnan aloittamiselle antavat Kylämummi ja -vaari -toiminnalle kehityssuuntia. Vastaajien näkemyksistä saatiin koottua tietoa, jota voidaan käyttää jatkokeskustelujen avaajana. Tämän tutkimuksen pohjalta MLL voi lähteä kehittämään Kylämummi ja -vaari -toimintaa haluamaansa suuntaan.

Tutkimuksen toteuttaminen antoi meille tutkimuksen tekijöille paljon tietoa niistä haasteista, joita liittyy vapaaehtoistyön aloittamiseen päiväkodissa. Tämän tiedon pohjalta voimme omassa tulevassa työskentelyssämme kiinnittää huomiota ja edistää omalta osaltamme vastaavien toimintojen toimivuutta.

Opinnäytetyöprosessi oli kokonaisuudessaan myös hyvin opettavainen kokemus. Työtä tehdessä perehdyimme tutkimuksen teon eri vaiheisiin ja mahdollisuuksiin. Tutustuimme myös paljon uuteen kirjallisuuteen ja saimme tuoretta tietoa aiheeseemme liittyen. Opinnäytetyön tekeminen antoi meille valmiuksia tehdä tulevaisuudessa vastaavanlaisia töitä ja ennen kaikkea opimme ryhmätyötaitoja.

Koko tutkimusprosessi oli kaikille tutkijoille haastava ja mielialat vaihtelivat. Prosessi eteni tasaisesti. Ajoittain teimme tutkimusta tiiviisti kolmissin, toisinaan pareittain sekä erikseen omaan tahtiin. Kokonaisuuksien yhteensovittaminen oli tarkkuutta vaativaa työtä, jossa mielestämme onnistuimme.

LÄHTEET

Aho, S. & Laine, K. 2002. Minä ja muut. Kasvaminen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Keuruu:Otavan Kirjapaino Oy.

Asetus lasten päivähoidosta 239/1973, 6§. Annettu Helsingissä 16.3.1973.

Baer, N., Haavikko, A.-L. & Vihmanen, L. 2004. Mummokirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

Bardy, M., Salmi, M. & Heino, T. 2002. Mikä lapsiamme uhkaa? Suuntaviivoja 2000-luvun lapsipoliittiseen keskusteluun. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES raportteja 263/2001. Kolmas painos. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Bernal, J.G. & de la Fuente Anuncibay, R. 2008. Intergenerational grandparent/grandchild relations: The socioeducational role of grandparents. *Educational Gerontology* 34/2008, 67–85.

Dieckman, M. 2002. Ikiomat isovanhemmat. Kokemus. Viisaus. Elämäntaito. Hämeenlinna: Karisto Oy kirjapaino.

Eräsaari, L. 2007. Isovanhemmuus täyttää hoivan aukkoja. *Vanhustenhuollon uudet tuulet* 6/2007, 18–19.

Eskelinen, H. 2004. ”Mummo tekee enemmän sellaisia asioita, joita minä en äitinä ennätä ja josta minulla on huono omatunto” Tapaustutkimus kolmen sukupolven näkemyksistä isovanhemmuuden rooleista perheessä. Pro gradu. Kajaani: Oulun yliopisto.

Friman, T. 2009. Uramummot ja vauhtivaarit. *Lapsen maailma* 11/2009, 29.

Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Holopainen, M., Tenhunen, L. & Vuorinen, P. 2004. Tutkimusaineiston analysointi ja SPSS. Järvenpää: Yrityssanoma Oy.

Häkkä, A., Kuokkanen, H. & Virolainen, A. 2006. Lapsen parhaaksi. Lähihoitaja varhaiskasvattajana. Helsinki: Edita Prima

Ijäs, K. 2004. Isovanhemmat muutosten keskellä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Ijäs, K. 2006. Ikääntyvän ihmissuhteet. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Kananen, J. 2008. Kvantti. Kvantitatiivinen tutkimus alusta loppuun. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino

Kauppila, R. 2005. Vuorovaikutus ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Kekki, P. 2008. Isovanhemmuus vanhemmuuden tukena – Sosiaalisen tuen kokemuksia lahtelaisissa lapsiperheissä. Lahti: Diakonia-ammattikorkeakoulu/ Lahden ammattikorkeakoulu.

Kirwa, W. 2007. Amani-aasi ja kuuluisa krokotiili. Pieni karhu [viitattu: 26.02.2010]. Saatavissa: <http://www.google.com/books?hl=fi&lr=&id=NHXsM-77wOgC&oi=fnd&pg=PA2&dq=isovanhempi&ots=M0dWLWbIO2&sig=PnHLX9T8fUynPTAoLih8Gc5N7ag#v=onepage&q=&f=false>.

Kuokkanen, R., Kiviranta, M., Määttä, J. & Ockenström, L. 2005, Kohti tutkiva ammattikäytäntöä : Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Helsinki : Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Lammi-Taskula, J., Suhonen, A. & Salmi, M. 2004. Puolin ja toisin: tukea yli sukupolvien. Teoksessa Salmi M. & Lammi-Taskula J. (toim.) Puhelin, mummo vai joustava työaika? Saarijärvi: Gummerus kirjapaino Oy, 97–113.

Malinen, J. 2009. Toiminnanjohtaja. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry. Haastattelu 11.05.2009.

Malinen, J. 2010. Toiminnanjohtaja. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry. Haastattelu 17.03.2010.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2007. Sukupolvet lapsuuden tukena – Opas Kylämummi ja -vaari -toiminnan käynnistämiseen. Järvenpää: KA Järvenpää Oy.

Paajanen, P. 2007. Mikä on minun perheeni? Suomalaisten käsityksiä perheestä vuosilta 2007 ja 1997. Perhebarometri 2007. Väestötutkimuslaitoksen Katsauksia E30/2007. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy.

Pillemer, Kart A. 2002. Expert Advice on Intergenerational Programming. Nursing Homes Long Term Care Management 1/2002, 33.

Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalisen kehitys. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Ruoppila, I., Kotilainen, R. & Vasikkaniemi, T. 1999. Lasten ja ikäihmisten vuorovaikutuksen vaikutukset 4-6 – vuotiaiden lasten ikäasenteisiin ja kehitykseen sekä ikäihmisten kokemaan toimintakykyyn. Teoksessa Ruoppila, I., Hujala, E., Karila, K., Kinos, J., Niiranen, P. & Ojala, M. Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 343–384.

Rönkkö, R. 2003. Isovanhempien merkitys lapsenlapsille kolmessa eri ikäryhmässä. Kuopio: Kuopion yliopisto [viitattu 16.2.2010]. Pro gradu. Saatavissa: www.uku.fi/ssf/sospsyk/ronkko.pdf.

Salmi, M. & Suhonen, A. 2004. Yksin vastuussa arjesta. Teoksessa Salmi M. & Lammi-Taskula J. (toim.) Puhelin, mummo vai joustava työaika? Saarijärvi: Gummerus kirjapaino Oy, 89–97.

Tanskanen, A., Hämäläinen, H. & Danielsbacka, M. 2009. Moderni isoäitihypoteesi. Evoluutioteoreettinen tulkinta isoäideiltä saadusta lastenhoitoavusta. Yhteiskuntapolitiikka 4/2009. 375–386. Helsinki: Vammalan kirjapaino.

Tirkkonen, S. 2000. ”Se on semmonen sivustakattojan rooli ” Isoäitien ja isoisien kokemuksia isovanhemmuudesta ja lastenlasten kasvatukseen osallistumisesta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto [viitattu 6.3.2010]. Pro gradu. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/8852>.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2002. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkauksen käsitteleminen [viitattu 25.2.2010]. Saatavissa: <http://www.tenk.fi/HTK/htkfi.pdf>.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009. Eettinen ennakoarviointi ihmistieteissä [viitattu 25.2.2010]. Saatavissa: <http://www.tenk.fi/ennakoarviointi/index.htm>

Valli, R. 2001. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Veal, A.J. 2006. Research methods for leisure and tourism. A practical guide. Third edition. England: Pearson Education Limited.

Vehkalahti, K. 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

LIITE 1: Saatekirje

Hei!

Lahdessa 20.1.2010

Teemme Lahden ammattikorkeakoulussa opinnäytetyötä Kylämummi ja -vaari -toiminnasta yhteistyössä Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry:n kanssa.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry:n Kylämummi ja -vaari -toimintaa on ryhdytty käynnistämään Lahden ja Nastolan päiväkodeissa syksyllä 2008. Toiminnan tavoite on tutustuttaa eri sukupolvet toisiinsa ja saada heidät toimimaan yhdessä ja tukemaan toisiaan. Kylämummi tai -vaari on tehnyt vierailuja vapaaehtoisena ja toiminut kollektiivisena isovanhempana. Toimintaa on ollut alueen viidessä eri päiväkodissa.

Päivähoitojohtajien myöntämien tutkimuslupien nojalla lähetämme kyselytutkimuslomakkeet Lahden ja Nastolan alueiden kunnallisten ja yksityisten päiväkotien johtajille sekä ryhmäperhepäiväkotien vastuuhenkilöille. Tutkimuksessa kartoitetaan johtajien/vastuuhenkilöiden tietämystä ja suhtautumista Kylämummi ja -vaari -toimintaa kohtaan. Lisäksi keräämme mahdollisia kertyneitä kokemuksia Kylämummi ja -vaari -toiminnasta ja sen soveltuvuudesta päiväkodin arkeen. Tutkimuksen tavoitteena on kehittää toimintaa vastaamaan päiväkotien ja sitä kautta lapsiperheiden tarpeisiin. Toivomme, että osallistut tutkimukseen ja näin autat Kylämummi ja -vaari -toiminnan kehittämisessä.

Keräämme tietoja oheisella kyselylomakkeella. Palauta täytetty lomake postitse **12.2.2010 mennessä**. Ohessa on valmis palautuskuori täytetylle kyselylomakkeelle. Jokainen annettu vastaus on tärkeä. Aikaa kyselylomakkeen täyttämiseen kuluu noin 15 minuuttia.

Kaikkien määräpäivään mennessä vastanneiden kesken arvomme MLL:n tuotepalkintoja. Mikäli haluat osallistua arvontaan, lähetä oheinen arvontalipuke täytettynä palautuskuoressa kyselylomakkeen mukana.

Saatuja tietoja käsitellään luottamuksellisesti, eikä yksittäisen vastaajan mielipiteet ole tunnistettavissa. Vastaamme mielellämme tutkimukseen liittyviin kysymyksiin sähköpostilla.

Ystävällisin terveisin sosionomi-opiskelijat

Tiina Huikkonen
tiina.huikkonen@lpt.fi

Anna Sipura
anna-mari.sipura@lpt.fi

Tiina Örn
tiina.orn@lpt.fi

LIITE 2:Kyselylomake

KYSELYLOMAKE PÄIVÄKODINJOHTAJILLE

Lomakkeen täyttöohjeet

Rengasta jokaisen mielipidekysymyksen kohdalla omaa näkemystäsi parhaiten vastaavan vaihtoehdon numero.

Valitse kustakin mielipidekysymyksestä vain yksi vastausvaihtoehto.

Vastausvaihtoehdot:

- 1 Täysin samaa mieltä
- 2 Jonkin verran samaa mieltä
- 3 En samaa enkä eri mieltä
- 4 Jonkin verran eri mieltä
- 5 Täysin eri mieltä

Jos merkitset väärän vaihtoehdon, mitätöi se yliviivaten.

Tarkista ennen lomakkeen postitusta, että olet vastannut kaikkiin kysymyksiin. **Postita lomake oheisessa palautuskuoressa 12.2.2010 mennessä.** Kuoressa on palautusosoite valmiina ja kuori on varustettu postimerkillä, joten palautus on maksutonta.

Kiitos jo ennakoon vastauksistasi!

- **Isovanhempi-ikäinen** tarkoittaa tässä tutkimuksessa henkilöä, joka voisi olla isovanhempi ikänsä puolesta.
- **Kylämummi tai -vaari** tarkoittaa tässä tutkimuksessa isovanhempi-ikäistä Mannerheimin Lastensuojeluliiton vapaaehtoista, joka toimii lasten yhteisenä isovanhempiana eli kollektiivisena isovanhempiana.

Taustatietoja:

Täytä tyhjät tilat _____ .

Valitse vaihtoehdoista (a), (b), (c), jne. sopivin rengastamalla.

1. Päiväkotimme on (a) kunnallinen, (b) yksityinen kunnalle ostopalveluja tarjoava, (c) yksityinen.
2. Vastaaja on (a) päiväkodin johtaja, (b) Muu, kuka _____.
3. Vastaaja toimii (a) pääsääntöisesti hallinnollisissa johtotehtävissä, (b) pääsääntöisesti lapsiryhmässä, (c) hallinnollisissa johtotehtävissä ja lapsiryhmässä.
4. Vastaajan kokemusvuodet ko. tehtävässä _____ vuotta.
5. Päiväkodissamme lasten lukumäärä on _____ lasta, joista alle 3-vuotiaiden lukumäärä on _____ lasta ja yli 3-vuotiaiden lukumäärä on _____ lasta.
6. Päiväkodissamme työskentelee ainakin yksi isovanhempi-ikäinen *työntekijä lapsiryhmässä*.
(a) kyllä, (b) ei.
7. MLL on ottanut yhteyttä päiväkotiiimme Kylämummi ja -vaari - toiminnan tiimoilta.
(a) Kyllä, (b) ei.
8. Päiväkodissamme on vieraillut lasten luona MLL:n kylämummi tai -vaari. (a) kyllä, (b) ei.
9. Päiväkotimme arjessa on vieraillut isovanhempi-ikäinen henkilö, joka on tullut muun kuin MLL:n Kylämummi ja -vaari -toiminnan kautta. (a) kyllä, (b) ei.
10. Mikäli vastasit kyllä edelliseen kysymykseen, kerro vielä tarkemmin, minkä toiminnan/organisaation kautta ko. henkilö tulee:

Isovanhempi-ikäisen ja lapsen välinen vuorovaikutus:

Vastausvaihtoehdot: 1 Täysin samaa mieltä 2 Jonkin verran samaa mieltä 3 En samaa enkä eri mieltä 4 Jonkin verran eri mieltä 5 Täysin eri mieltä	Täysin samaa mieltä	Jonkin verran samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jonkin verran eri mieltä	Täysin eri mieltä
11. Päiväkodissamme lapsi saa riittävästi yksilöllistä huomiota.	1	2	3	4	5
12. Alle kouluikäisen lapsen on tärkeää saada olla vuorovaikutuksessa isovanhempi-ikäiseen henkilöön saadakseen näin tärkeitä elementtejä kasvunsa tueksi.	1	2	3	4	5
13. Vuorovaikutus isovanhempi-ikäisen kanssa rikastuttaa lapsen elämäkokemusta.	1	2	3	4	5
14. Isovanhempi-ikäisen ja lapsen välinen vuorovaikutus välittää lapselle yhteiskunnan perinteitä.	1	2	3	4	5
15. Isovanhempi-ikäinen lisää yhteisöllisyyttä osallistumalla päiväkodin toimintaan.	1	2	3	4	5
16. Vuorovaikutus isovanhempi-ikäiseen kehittää lapsen ihmissuhdeosaamista.	1	2	3	4	5
17. Päiväkoti sopii hyvin eri sukupolvien väliseen kohtaamiseen.	1	2	3	4	5
18. Isovanhempi-ikäisen ja alle kouluikäisen lapsen välistä vuorovaikutusta tulee yleisesti lisätä päiväkotitoiminnan puitteissa.	1	2	3	4	5
19. Isovanhempi-ikäisen ja alle kouluikäisen lapsen välistä vuorovaikutusta on mahdollista lisätä päiväkodissamme.	1	2	3	4	5
20. Päiväkodissa vieraileva isovanhempi-ikäinen voi olla merkittävä malli lapselle, jonka elämässä ei ole läsnä isovanhempaa.	1	2	3	4	5
21. Päiväkodissamme on lapsia, joille olisi erityistä hyötyä kontaktista isovanhempi-ikäiseen.	1	2	3	4	5

Kylämummi ja -vaari -toiminta:

Vastausvaihtoehdot: 1 Täysin samaa mieltä 2 Jonkin verran samaa mieltä 3 En samaa enkä eri mieltä 4 Jonkin verran eri mieltä 5 Täysin eri mieltä	Täysin samaa mieltä	Jonkin verran samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jonkin verran eri mieltä	Täysin eri mieltä
22. Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) Kylämummi ja -vaari -toiminta on minulle entuudestaan tuttua.	1	2	3	4	5
23. Päiväkodissamme on henkilökunnan kesken keskusteltu Kylämummi ja -vaari -toiminnasta.	1	2	3	4	5
24. Koen, että yhteistyötä tarvitaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry:n kanssa koskien Kylämummi ja -vaari -toimintaa.	1	2	3	4	5

25. Mikäli olit samaa mieltä kohdan 24. väittämän kanssa, kerro tarkemmin millaista yhteistyötä/tietoa tarkoitat:

Vastausvaihtoehdot: 1 Täysin samaa mieltä 2 Jonkin verran samaa mieltä 3 En samaa enkä eri mieltä 4 Jonkin verran eri mieltä 5 Täysin eri mieltä	Täysin samaa mieltä	Jonkin verran samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jonkin verran eri mieltä	Täysin eri mieltä
26. Päiväkodissamme suhtaudutaan myönteisesti Kylämummi ja -vaari -toimintaan.	1	2	3	4	5
27. Minä itse suhtaudun myönteisesti Kylämummi ja -vaari -toimintaan.	1	2	3	4	5
28. Kylämummi tai -vaari on toivottu yhteistyökumppani päiväkotimme kanssa.	1	2	3	4	5
29. MLL on toivottu yhteistyökumppani päiväkotimme kanssa.	1	2	3	4	5

Vastausvaihtoehdot: 1 Täysin samaa mieltä 2 Jonkin verran samaa mieltä 3 En samaa enkä eri mieltä 4 Jonkin verran eri mieltä 5 Täysin eri mieltä	Täysin samaa mieltä	Jonkin verran samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jonkin verran eri mieltä	Täysin eri mieltä
30. Kylämummi tai -vaari on tavallinen lapsista pitävä luotettava henkilö, eikä hänellä tarvitse olla sosiaali-, hoito- tai kasvatustalan koulutusta.	1	2	3	4	5
31. Vapaaehtoinen kylämummi tai -vaari ei toimi päiväkodin henkilökunnan sijaisena. On hyvä, että hän vierailee ilman varsinaista työtehtävää.	1	2	3	4	5
32. Kylämummi tai -vaari ei ole päiväkodissa toimiessaan kasvatusvastuussa.	1	2	3	4	5
33. Kylämummi ja -vaari voi hyödyntää omia erityistaitojaan päiväkodissa ja jakaa omaa osaamistaan/tietämystään ja elämäkokemustaan	1	2	3	4	5
34. Koska Kylämummi ja -vaari -toiminta on vapaaehtoistoimintaa, on toiminnan mielekkyys tärkeä tekijä myös itse kylämummille tai -vaarille.	1	2	3	4	5
35. Jokainen ihminen on erilainen, ja on hyvä että Kylämummi ja -vaari -toiminnassa on mukana erilaisia ihmisiä, joita yhdistää halu olla läsnä lasten arjessa ja antaa omaa aikaansa lapsille.	1	2	3	4	5
36. Kylämummin ja -vaarin tulisi käydä toimintaan ohjaava kurssi ennen päiväkotiin tuloa.	1	2	3	4	5
37. Yhteiset pelisäännöt on sovittava päiväkodin ja kylämummin tai -vaarin kanssa ennen vierailujen aloittamista.	1	2	3	4	5

38. Millaisista asioista, käytännöistä ja säännöistä mielestäsi tulee sopia ennakkoon kylämummin tai -vaarin kanssa?

Päiväkodin arki:

Vastausvaihtoehdot: 1 Täysin samaa mieltä 2 Jonkin verran samaa mieltä 3 En samaa enkä eri mieltä 4 Jonkin verran eri mieltä 5 Täysin eri mieltä	Täysin samaa mieltä	Jonkin verran samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jonkin verran eri mieltä	Täysin eri mieltä
39. Kylämummi tai -vaari -toiminta on luonteva lisä päiväkodin arkeen.	1	2	3	4	5
40. Päiväkotimme arjessa on aikaa kylämummille tai -vaarille.	1	2	3	4	5
41. Kylämummi ja -vaari -toiminnassa on tärkeää päiväkotilapsen kannalta kylämummin tai -vaarin läsnäolo, lapsen kuunteleminen sekä lapsen tukeminen ja rohkaisu.	1	2	3	4	5
42. Kylämummi ja -vaari -toiminta antaa eniten alle 3 -vuotiaalle päiväkotilapsille.	1	2	3	4	5
43. Kylämummi ja -vaari -toiminta antaa eniten 3-5 -vuotiaalle päiväkotilapsille.	1	2	3	4	5
44. Kylämummi ja -vaari -toiminta antaa eniten yli 5 -vuotiaalle päiväkotilapsille.	1	2	3	4	5
45. Kylämummi tai -vaari voi mainiosti esim. lukea lapsille kirjoja, leikkiä lasten kanssa tai järjestää lapsille vaikka luontorasteja.	1	2	3	4	5
46. Kylämummi tai -vaari voi / voisi vierailla päiväkodillamme säännöllisesti.	1	2	3	4	5
47. Kylämummin tai -vaarin tulee vierailla aina samassa lapsiryhmässä.	1	2	3	4	5
48. Pystymme päiväkotimme toiminnan puitteissa tarjoamaan samoja asioita, joita kylämummi tai -vaari toisi päiväkotiin.	1	2	3	4	5
49. Kylämummi ja -vaari -toiminta on tervetullutta päiväkotimme.	1	2	3	4	5

50. Vapaaehtoinen isovanhempi-ikäinen on tervetullut vierailemaan päiväkodissamme

- (a) viikoittain, (b) 1-2 kertaa kuukaudessa, (c) noin joka toinen kuukausi,
(d) harvemmin, kuin joka toinen kuukausi, (e) ei lainkaan.

51. Millaisia esteitä näet Kylämummi ja -vaari -toiminnan tulolle päiväkotiin?

52. Millaisia mahdollisuuksia ja etuja näet Kylämummi ja -vaari -toiminnalle päiväkodissa?

53. Tähän kohtaan voit kirjoittaa vapaasti omia ajatuksia, ihmetyksiä, kommentteja jne. Kylämummi ja -vaari -toiminnasta sekä tästä tutkimuksesta:

Loppuosio vain päiväkodeille, joissa Kylämummi ja -vaari -toimintaa on ollut:

Vastausvaihtoehdot: 1 Täysin samaa mieltä 2 Jonkin verran samaa mieltä 3 En samaa enkä eri mieltä 4 Jonkin verran eri mieltä 5 Täysin eri mieltä	Täysin samaa mieltä	Jonkin verran samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Jonkin verran eri mieltä	Täysin eri mieltä
54. Päiväkotimme sai Kylämummi ja -vaari -toiminnasta hyvin/ riittävästi tietoa ennen sen alkamista.	1	2	3	4	5
55. Käyntikertojen lukumäärä on sopiva.	1	2	3	4	5
56. Kylämummi ja -vaari -toiminta on vastannut ennakko-odotuksiamme.	1	2	3	4	5
57. Kylämummi tai -vaari on saanut toimia mieltymystensä mukaan lasten kanssa.	1	2	3	4	5
58. Kylämummi tai -vaaria on ohjeistettu päiväkodissamme lasten kanssa toimimisesta.	1	2	3	4	5
59. Olen tyytyväinen päiväkotimme Kylämummi ja -vaari -toimintaan nyky muodossaan.	1	2	3	4	5

60. Kuinka usein kylämummi tai -vaari on vierailut päiväkodissanne keskimäärin:

- (a) viikoittain , (b) 1-2 kertaa kuukaudessa, (c) noin joka toinen kuukausi, (d) harvemmin, kuin joka toinen kuukausi

61. Millaista palautetta henkilökunta on antanut Kylämummi ja -vaari -toiminnasta?

62. Millaisia kehitysehdotuksia henkilökunta on antanut Kylämummi ja -vaari -toiminnasta?

63. Millaista palautetta lapset ovat antaneet Kylämummi ja -vaari -toiminnasta?

64. Millaista palautetta lasten vanhemmat ovat antaneet Kylämummi ja -vaari -toiminnasta?

65. Miten itse toivoisit Kylämummi ja -vaari -toimintaa kehitettävän?

- Kiitos vastauksista! ,Laitathan lomakkeen postiin viimeistään 12.2.2010-

LIITE 3: Vastausten hajonta

Isovanhempi-ikäisen ja lapsen välinen vuorovaikutus päiväkodissa:

Vastausvaihtoehdot: 1 Täysin samaa mieltä 2 Jonkin verran samaa mieltä 3 En samaa enkä eri mieltä 4 Jonkin verran eri mieltä 5 Täysin eri mieltä	Täysin samaa mieltä %	Jonkin verran samaa mieltä %	En samaa enkä eri mieltä %	Jonkin verran eri mieltä %	Täysin eri mieltä %	Vastaneiden lkm
11. Päiväkodissamme lapsi saa riittävästi yksilöllistä huomiota.	33,3	63,3	3,3			30
12. Alle kouluikäisen lapsen on tärkeää saada olla vuorovaikutuksessa isovanhempi-ikäiseen henkilöön saadakseen näin tärkeitä elementtejä kasvunsa tueksi.	76,7	23,3				30
13. Vuorovaikutus isovanhempi-ikäisen kanssa rikastuttaa lapsen elämäkokemusta.	93	6,7				30
14. Isovanhempi-ikäisen ja lapsen välinen vuorovaikutus välittää lapselle yhteiskunnan perinteitä.	90	10				30
15. Isovanhempi-ikäinen lisää yhteisöllisyyttä osallistumalla päiväkodin toimintaan.	56,7	33,3	6,7	3,3		30
16. Vuorovaikutus isovanhempi-ikäiseen kehittää lapsen ihmissuhdeosaamista.	80	13,3	3,3	3,3		30
17. Päiväkotitoiminta sopii hyvin eri sukupolvien väliseen kohtaamiseen.	76,7	23,3				30
18. Isovanhempi-ikäisen ja alle kouluikäisen lapsen välistä vuorovaikutusta tulee yleisesti lisätä päiväkotitoiminnan puitteissa.	26,7	56,7	13,3	3,3		30
19. Isovanhempi-ikäisen ja alle kouluikäisen lapsen välistä vuorovaikutusta on mahdollista lisätä johtamassani päiväkodissa.	33,3	60	6,7			30
20. Päiväkodissa vieraileva isovanhempi-ikäinen voi olla merkittävä malli lapselle, jonka elämässä ei ole läsnä isovanhempaa.	83,3	13,3		3,3		30

21. Päiväkodissamme on lapsia, joille olisi erityistä hyötyä kontaktista isovanhempi-ikäiseen.	30	46,7	20	3,3		30
--	----	------	----	-----	--	----

Tietämys Kylämummi ja -vaari -toiminnasta:

Vastausvaihtoehdot: 1 Täysin samaa mieltä 2 Jonkin verran samaa mieltä 3 En samaa enkä eri mieltä 4 Jonkin verran eri mieltä 5 Täysin eri mieltä	Täysin samaa mieltä %	Jonkin verran samaa mieltä %	En samaa enkä eri mieltä %	Jonkin verran eri mieltä %	Täysin eri mieltä %	Vastaneiden lkm
22. Mannerheimin Lastensuojeluliiton (MLL) Kylämummi ja -vaari -toiminta on minulle entuudestaan tuttua.	13,3	30	6,7	13,3	36,7	30
23. Päiväkodissamme on henkilökunnan kesken keskusteltu Kylämummi ja -vaari -toiminnasta.	13,3	6,7	20	10	50	30
24. Koen, että yhteistyötä tarvitaan Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lahden yhdistys ry:n kanssa koskien Kylämummi ja -vaari -toimintaa.	20	26,7	43,3		10	30

Suhtautuminen Kylämummi ja -vaari -toimintaan:

Vastausvaihtoehdot: 1 Täysin samaa mieltä 2 Jonkin verran samaa mieltä 3 En samaa enkä eri mieltä 4 Jonkin verran eri mieltä 5 Täysin eri mieltä	Täysin samaa mieltä %	Jonkin verran samaa mieltä %	En samaa enkä eri mieltä %	Jonkin verran eri mieltä %	Täysin eri mieltä %	Vastaneiden lkm
26. Päiväkodissamme suhtaudutaan myönteisesti Kylämummi ja -vaari -toimintaan.	26,7	40	30	3,3		30
27. Minä itse suhtaudun myönteisesti Kylämummi ja -vaari -toimintaan.	60	33,3	6,7			30
28. Kylämummi tai -vaari on toivottu yhteistyökumppani päiväkotimme kanssa.	23,3	33,3	33,3	10		30
29. MLL on toivottu yhteistyökumppani päiväkotimme kanssa.	50	36,7	10	3,3		30

Kylämummin ja -vaarin ominaisuudet:

Vastausvaihtoehdot: 1 Täysin samaa mieltä 2 Jonkin verran samaa mieltä 3 En samaa enkä eri mieltä 4 Jonkin verran eri mieltä 5 Täysin eri mieltä	Täysin samaa mieltä %	Jonkin verran samaa mieltä %	En samaa enkä eri mieltä %	Jonkin verran eri mieltä %	Täysin eri mieltä %	Vastaneiden lukumäärä
30. Kylämummi tai -vaari on tavallinen lapsista pitävä henkilö, eikä hänellä tarvitse olla sosiaali-, hoito- tai kasvatusalan koulutusta.	70	26,7		3,3		30
31. Vapaaehtoinen kylämummi tai -vaari ei toimi päiväkodin henkilökunnan sijaisena. On hyvä, että hän vierailee ilman varsinaista työtehtävää.	93,3	6,7				30
32. Kylämummi tai -vaari ei ole päiväkodissa toimiessaan kasvatusvastuussa.	76,7	16,7	6,7			30
33. Kylämummi ja -vaari voi hyödyntää omia erityistaitojaan päiväkodissa ja jakaa omaa osaamistaan/tietämystään ja elämäkokemustaan.	80	16,7		3,3		30
34. Koska Kylämummi ja -vaari -toiminta on vapaaehtoistoimintaa, on toiminnan mielekkyys tärkeä tekijä myös itse kylämummille tai -vaarille.	76,7	20	3,3			30
35. Jokainen ihminen on erilainen, ja on hyvä että Kylämummi ja -vaari -toiminnassa on mukana erilaisia ihmisiä, joita yhdistää halu olla läsnä lasten arjessa ja antaa omaa aikaansa lapsille.	80	13,3		6,7		30
36. Kylämummin ja -vaarin tulisi käydä toimintaan ohjaava kurssi ennen päiväkotiin tuloa.	26,7	40	20	6,7	6,7	30
37. Yhteiset pelisäännöt on sovittava päiväkodin ja kylämummin tai -vaarin kanssa ennen vierailujen aloittamista.	90	6,7		3,3		30

Kylämummi ja -vaari päiväkodin arjessa:

Vastausvaihtoehdot: 1 Täysin samaa mieltä 2 Jonkin verran samaa mieltä 3 En samaa enkä eri mieltä 4 Jonkin verran eri mieltä 5 Täysin eri mieltä	Täysin samaa mieltä %	Jonkin verran samaa mieltä %	En samaa enkä eri mieltä %	Jonkin verran eri mieltä %	Täysin eri mieltä %	Vastanneiden lkm
39. Kylämummi tai -vaari -toiminta on luonteva lisä päiväkodin arkeen.	46,7	36,7	13,3	3,3		30
40. Päiväkotimme arjessa on aikaa kylämummille tai -vaarille.	43,3	30	20	6,7		30
41. Kylämummi ja -vaari -toiminnassa on tärkeää päiväkotilapsen kannalta kylämummin tai -vaarin läsnäolo, lapsen kuunteleminen sekä lapsen tukeminen ja rohkaisu.	83,3	13,3	3,3			30
42. Kylämummi ja -vaari -toiminta antaa eniten alle 3 -vuotiaille päiväkotilapsille.	3,3	20	43,3	20	13,3	30
43. Kylämummi ja -vaari -toiminta antaa eniten 3-5 -vuotiaille päiväkotilapsille.	10	23,3	40	20	6,7	30
44. Kylämummi ja -vaari -toiminta antaa eniten yli 5 -vuotiaille päiväkotilapsille.	6,7	23,3	36,7	23,3	6,7	29
45. Kylämummi tai -vaari voi mainiosti esim. lukea lapsille kirjoja, leikkiä lasten kanssa tai järjestää lapsille vaikka luontorasteja.	73,3	26,7				30
46. Kylämummi tai -vaari voi / voisi vieraila päiväkodillamme säännöllisesti.	53,3	26,7	13,3	3,3	3,3	30
47. Kylämummin tai -vaarin tulee vieraila aina samassa lapsiryhmässä.	3,3	13,3	40	23,3	20	30
48. Pystymme päiväkotimme toiminnan puitteissa tarjoamaan samoja asioita, joita kylämummi tai -vaari toisi päiväkotiin.	3,3	16,7	43,3	26,7	10	30
49. Kylämummi ja -vaari -toiminta on tervetullutta päiväkotiiimme	60	16,7	16,7	3,3	3,3	

50. Vapaaehtoinen isovanhempi-ikäinen on tervetullut vierailemaan päiväkodissamme

- (1) viikoittain (kuusi kertaa ympyröity)
- (2) 1-2 kertaa kuukaudessa (12 kertaa ympyröity)
- (3) noin joka toinen kuukausi (kolme kertaa ympyröity)
- (4) harvemmin, kuin joka toinen kuukausi
- (5) ei lainkaan (kolme kertaa ympyröity)

N=24

Loppuosio vain päiväkodeille, joissa Kylämummi ja -vaari -toimintaa on ollut:

Vastausvaihtoehdot: 1 Täysin samaa mieltä 2 Jonkin verran samaa mieltä 3 En samaa enkä eri mieltä 4 Jonkin verran eri mieltä 5 Täysin eri mieltä	Täysin samaa mieltä %	Jonkin verran samaa mieltä %	En samaa enkä eri mieltä %	Jonkin verran eri mieltä %	Täysin eri mieltä %	Vastanneiden lkm
54. Päiväkotimme sai Kylämummi ja -vaari -toiminnasta hyvin/riittävästi tietoa ennen sen alkamista.	50	50				4
55. Käyntikertojen lukumäärä on sopiva.	75	25				4
56. Kylämummi ja -vaari -toiminta on vastannut ennako-odotuksiamme.	75			25		4
57. Kylämummi tai -vaari on saanut toimia mieltymystensä mukaan lasten kanssa.	75	25				4
58. Kylämummi tai -vaaria on ohjeistettu päiväkodissamme lasten kanssa toimimisesta.	25	50		25		4
59. Olen tyytyväinen päiväkotimme Kylämummi ja -vaari -toimintaan nyky muodossaan.	100					4

60. Kuinka tiheästi kylämummi tai -vaari on vierailut päiväkodissanne keskimäärin:

- (a) viikoittain (kaksi kertaa ympyröity)
- (b) 1-2 kertaa kuukaudessa (kolme kertaa ympyröity)
- (c) noin joka toinen kuukausi
- (d) harvemmin, kuin joka toinen kuukausi
- (e) ei lainkaan